

A NYIREGYHÁZI

ÁGOST. HITV. EVANG.

HATOSZTÁLYU GYMNASIUM

XX-dik

ÉRTESITŐJE

AZ 1883—84-dik ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZLI :

LEFFLER SÁMUEL,

E. É. IGAZGATÓ-TANÁR.

NYIREGYHÁZA,

NYOMATOTT JÓBA ELEK KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

1884.

A NYIREGYHÁZI

ÁGOST. HITV. EVANG.

HATOSZTÁLYU GYMNASIUM

XX-dik

ÉRTESITŐJE

AZ 1883—84-dik ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZLI:

LEFFLER SÁMUEL,

E. É. IGAZGATÓ-TANÁR.

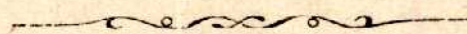
NYIREGYHÁZA,

NYOMATOTT JÓBA ELEK KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1884.

TARTALOM.

Sorsz.	Tárgyak.	Lapszám
I.	Kormányzat	2.
II.	Gymnasiumunk ujjaszületése. (az igazgató évi jelentéséből) .	3
III.	Adatok az 1883/4-dik tanév történetéhez	21.
	1. Általános megjegyzések	21.
	2. A tanárok működése	22.
	3. Fegyelmi ügy	22.
	4. Vallás-erkölcsi képzés	23.
	5. Ünnepek	23.
	6. A tanári karban történt változás	24.
	7. Az iskolai tanács kebelében történt változás	25.
	8. A tanulók öntevékenysége	25.
	9. Az ifjuság a jótékonyág terén	27.
	10. Ösztöndíjak. Jótétemények	28.
	11. Egészségi állapot	31.
	12. Szigorlatok	31.
	13. Adományok. Uj alapítványok	31.
	14. Könyvtárak. Gyűjtemények	33.
	15. Tápintézet	36.
IV.	Tanári kar	38.
V.	Az 1883/4-ik tanévben követett tanterv	39.
VI.	A tanórák táblás átnézete	46.
VII.	Statisztikai táblázatok, a) tanulók vallás-, előmenetel-, nyelvi viszonyok	47.
	b) a tanulók életkora osztály és vallásfelekezetek szerint	48.
	c) a tanulók szüleinek polgári állása	49.
	d) a tanulók származási helyének áttekintése	50.
VIII.	A tanulók névsora	51.
IX.	Jövő tanévre vonatkozó figyelmeztetés.	55.
X.	Emléklap tanítványaimnak. Leffler Sámuel-től	57.

I.

K o r m á n y z a t.

Nyiregyháza városának 1861. évi okt. 29-én kelt s kiadott alapítványlevele szerint (2 p. a.), a gymnasium ügyeinek vezetése egy iskolai tanácsra ruháztatik, mely áll egy kettős elnökségből (iskolai felügyelő-lelkész) s a tisztviselőkön kívül 12 tanácsosból, kiket, a hegyaljai ág. ev. egyházmegye világi felügyelőjének három kijelölése folytán, a helybeli ág. ev. egyház praesbyteriuma 6 évre választ.

A jelenleg megválasztott tanács működik 1883-dik évi február hó 11-ikétől.

ELNÖKSÉG:

Palánszky Sámuel iskolai felügyelő és **Farbaky József** lelkész.

TAGJAI:

Bartholomaeidesz János lelkész-főesperes, **Barzó János**, **Bencs László**, **Hölcz József** alapítv. pénztárnok, **Jánosky András**, **Kerekréthy Miklós**, **Leffler Sámuel**, **Májerszky Béla**, **Dr. Meskó Pál**, **Dr. Meskó László**, **Pataky Lajos** egyházgondnok, **Somogyi Gyula**, **Sexty Gyula**, **Szopkó Alfréd** gymn. pénztárnok, **Zajác József**. A gymnasiumi rendes tanárok s az ev. népiskolák igazgató-tanítója szintén, hivatalból a tanács tagjai.

AA86
1187.

II.

Gymnasiumunk ujjászületése.

Nyiregyháza város nagybecsü adománya.

A lefolyt 1883/4-dik tanév emlékezetes marad az összes középiskolák, de különösen a nyiregyházi ág. evang. gymnasium életében.

A középiskolákra nézve általában emlékezetesnek mondom azért, mivel ez volt az első tanév, mely az 1883-ik évben megalkotott s ugyanezen év május 23-án szentesített XXX-dik t. cz. létezése alatt folyt le; melynek feladata a középiskolák tanügyét határozott elvek szerint rendezni, s az előrehaladottabb kor színvonalára emelni. Míg a megalkotott törvény főjelleget a *magyar nemzeti* cultura eszméjének érvényesítése képezi, ellentétben a cosmopolitismus, esetleg nemzetellenes irányzatával: addig másfelől — hazánk sajtósági viszonyai mellett — fentartja az *egyéni és testületi szabadság elvét*; elismervén szükségét annak, hogy a tanügy terén századokon át anyai áldozatot hozott felekezetek autonom jogai épségben hagyassanak. S a protestantismusnak szentesített törvényeken sarkalló jogai, a jelen törvény által is tiszteletben hagyatnak, amennyiben az állami főfelügyelet nem rendelkezi, csupán az állapotokat a törvény szempontjából szemlélni van hivatva; a tananyag és ismeretek mértékének meghatározása, az alkalmazandó tanerők minősége, képzettsége, létszáma és képzése tekintetében, mélyen beleszól ugyan az egyes felekezetek által eddig háborítlanul élvezett jogos gyakorlatba, sőt rendeleteinek mértéke és követelményei által a mi szegényebb sorsu prot. tanintézetek életét föltételelessé teszi; s az iskolákat fentartó hatóságokra nézve a közügy érdekében nagy terheket róv: mindamellett, az által, hogy a felekezeti főhatóság-

goknak a legtöbb esetben rendelkezési jogát elismeri és törvényesen megadja az állami segély igénybe vehetését ott, ahol erre szükség van: a törvény valóban nagy nyereségnek tekinthető, elfogulatlanul üdvözölhető.

A törvény valóságos mozgalmat idézett elő az egyes iskola-fentartó hatóságok körében; mindannyian annak kívánalmai szerint igyekeznek rendezni saját hatáskörükön belől középiskolai ügyeiket; amely mozgalom, az eddig annyira hiányzó egységet fogja megteremteni a közoktatás terén, aminek üdvös eredménye el nem maradhat.

Protestans egyházunk saját kebelén táplálta iskoláit, nem egyszer küzdve, nélkülözve, sanyarogva hozta meg áldozatát a tanügy oltárára, szerető anyai féltékenységgel őrizve autonóm jogait, melyekért a szükséghez képest nehéz küzdelemre szállt minden beavatkozó külhatalommal; s hogy a *lelkiismeret szabadságán* csorbát ne ejtsen, soha nem kért senkitől, legkevésbé a hatalomtól; hiveinek áldozatkészsége és nemes buzgósága volt amaz élő tőke, melyből a mai napig fentartotta iskoláit! Ma nines többé okunk arra, hogy bizalmatlanul forduljunk szegénységünk tudatában a magyar államhoz, mert nem mulékony életű rendelkezések, hanem a legalkotmányosabb koronás király által szentesített törvény biztosítja a segélyezés lehetőségét.

Ennek tudatában fordultak egyes prot. iskolák, hogy a többek között a fontos missiót teljesítő rozsnyói főgymnasiumra hivatkozzam csupán — az állami segély megnyeréseért; és fordulni fognak mindazok, melyeknek *fenállását országos műveltségi vagy fontos helyi érdekek kiválóan* igénylik és melyeket az illetők saját erejükből, a törvényes kelléknek megfelelően fentartani nem képesek.

Ezért jeleztem, hogy a lefolyt tanév örökké emlékezetes marad a középiskolák életében; de *örökké emlékezetes marad különösen a nyiregyházi ág. evang. gymnasium életében, mint amelynek újjászületését hozta meg:*

Lássuk emez újjászületés részletes történetét!

Mig a középiskolai törvény megalkotása felett javában folytak a különféle érdekek kiegyenlítésére irányuló munkálatok, nem

ritkán heves viták és küzdelmek: az alatt már a nyiregyházi ágost. evang. egyház keblében fennálló hatosztályu gymnasiumnak fejlesztése, a kor műveltségi viszonyainak megfelelő álláspontra emelése iránt, megindultak a mozgalmak. Maga az egyház, látva a haladó kor követelményeit, minden külső befolyás nélkül igyekezett gymnasiumát életképes alapokra fektetni.

Az egyház törekvésével egyidejűleg Szabolcsmegye közigazgatási bizottsága, illetőleg a megye közönsége mélyen érezve hiányát egy a megye keblében fennálló teljes gymnasiumnak, 1882. február 28-án 41. sz. a. hozott határozatába kimondta, miszerint a vallás és közoktatási miniszterhez feliratot intéz egy állami főgymnasiumnak Nyiregyházán leendő felállítása ügyében. A mennyiben pedig célját könnyebben vélte elérni az által, ha az egyházunk kebelében fennálló gymnasium egészítettnek ki állami segélylyel, mint egy tetemes tőkét igénylő új iskola állítatnék, megkeresendőknék határozta a gymnasiumot fenntartó egyházat és az annak léteit adó (*100,000 forinttal) Nyiregyháza városát, az iránt, nem lenne-e hajlandó a gymnasium alapjainak jövedelmeit a fentebb jelzett célra átbocsátani?

Az egyház Szabolcsmegye lelkes képviselőjének nemes törekvését örömmel fogadván, 1882. évi április 16-án 41. sz. a. határozatában kimondta, miszerint ragaszkodik az isk. tanácsnak még az 1877. évi nov. hó 29-én 16. sz. a. hozott s az egyháztanács által u. ez évi decz. 13-án 131 és 135. sz. a. kifejezett határozata szelleméhez, melyszerint a gymn. tovább fejlesztését az állam segélyével pártolja, javadalmainak utólag megállapítandó hányadát készséggel felajánlja, mindazonáltal kijelenti, hogy az alapítványok és ingatlan vagyon tulajdonjogáról semmi körülmények között lemondani nem kíván, nem is fog, ugyszintén az iskola kormányzatára vonatkozó s a prot. egyház önkormányzati alapján sarkalló jogainak *kellő arányban való* gyakorlását magának tartja fenn.

*) Mely 100,000 forint ma a helybeli takarékpénztár által kezeltetik még, de a kezelés alapját képező szerződés a város és takarékpénztár között f. évi szept. hó 15-én lejár; ki tudja, hogyan fog a szép tőke gyümölcsöztetni! Videant consules, ne quid respublica detrimenti caperet.

Itt megjegyzem, hogy az egyház túlnyomó többsége az elérendő cél érdekében még a felekezeti jelleg megtartását is elejtendőnek mondta ki.

Az alapítványozó város, 1882. apr. 28-án tartott képviseli gyűlésében, az egyháztanács határozatával összhangzó megállapodásra jutott, minek folytán a vallás és közoktatási miniszteriumhoz e tárgyban felterjesztendő emlékirat eszméje az 1882. évi jun. 9-én tartott megyei közgyűlésen 115. sz. a. végleg elfogadtatott.

A nmltsgú vallás és közoktatásügyi miniszter ur válasza 20,729 sz. a. érkezett le, melyszerint értesítettik a megye közönsége, hogy mindaddig, *míg a középtanodai törvényjavaslat törvényerőre nem emelkedik. ilyenmü tárgyalásokba bocsátkozni általánvéve nem tartja időszerűnek.* Ma már a középtanodai törvényjavaslat törvényerőre emeltetett; abban az állami segély a 47 §-ban megállapított módozatok mellett törvényesen biztosítva lett.

Az egyház mélyen áthatva lévén az iskolafejlesztés üdvös voltáról s maga előtt látván egyrészt a szentesített törvény adta jogot, és követelményeket, másrészt az autonóm felekezeti főhatóság utasításait, már biztos alapon tárgyalhatta évek óta felkarolt eszméjét.

Nem maradt tehát tétlenül, hanem az elérendő cél érdekében haladéktalanul megindította az előkészületeket.

Ez újabb mozgalom főbb eseményei ezek:

A mozgalom az *iskolatanács* keblében indult meg. Palánszky Sámuel isk. felügyelő és Farbak József lelkész kettős elnökle alatt 1883. aug. hó 27-én tartott isk. gyűlésen 4. p a. kimondattak azon főbb elvek, melyek a gymnasium fejlesztésének irányát meghatározzák. Kimondatott ujlag az iskola nyolcz osztályúvá emelésének szüksége, a törvényben kilátásba helyezett állami segély igénybevételével, oly arányban azonban, mely a tanoda felekezeti jellegét érvényben hagyja, miután csak így számíthat az autonóm felekezeti főhatóság helybenhagyó és pártoló ítéletére, mindamellét legelső teendői gyanánt tüzte ki a fennálló hat osztálynak teljesen, a törvény követelményei szerint leendő berende-

zését, minek elérhetésére egy alkalmas új épület emelése legelső szükség gyanánt jeleztetett. A szükséges munkálatok előkészítése és a kivitel módozataira vonatkozó javaslatétel végett az isk. tanács kebeléből egy bizottság küldetett ki; tagjai voltak az elnökségen kívül Dr. Meskó Pál, Somogyi Gyula, Dr. Meskó László, Bencs László, Májerszky Béla, Martinyi József, Leffler Sámuel, gymn. igazgató ugyis mint jegyző. Ezen bizottság „szervező” b. név alatt működött, számos ülésben tanácskozáva a kérdés sikeres megoldása felett. Ugyancsak a fentebbiek, Pazár István igazgató és Kerekréthy Miklós hozzájárulásával „gyűjtő bizottság” elnevezés alatt külön tanácskoztak a felett, hogy a társadalmi uton eszközlendő gyűjtések által mennyiben lehetne a gymnasium fejlesztését előmozdítani.

Sokóldalu alapos megvitatás után, miután időközben szakértői vélemények alapján figyelemmel voltak az iránt is, mennyire lehetne a jelenlegi iskola épületet átalakítani és felhasználni, s miután a városi építész-mérnök Horváth Gyula ur által évekkel ezelőtt kidolgozott épület terv és költségvetés mellé még egy újabb, kevesebb költségbe kerülő tervet ugyancsak nevezett mérnök által készítettet, kinek dicsérendő készsége méltó elismerést érdemel — munkálatát közvetlenül az egyháztanács elé terjesztette.

Az egyháztanács 1883. sept. 30-án saját kebeléből számos tagot küldött ki, kika fentebb elősorolt isk. tanácsosokkal „vegyes bizottság” czimén ez ügy elintézésére teljes önállósággal felruházott hatáskörrel lettek kiküldve. Ez magáévá tevén az iskolai tanács javaslatát s ennek alapját képező elveket, elhatározta, hogy ismét oda fordul, honnan iskolája lételét nyerte meg, Nyiregyháza város képviselő testületéhez, a felállítandó új épülethez szükséges költség egy tekintélyes részének megnyerése iránt.

A kérvény szövege így hangzik:

Tekintetes városi képviselőtestület!

Nyiregyháza városa fenkölt gondolkodásának, virágzását leginkább biztosító nemes elhatározásának adta kétségbevonhatlan jelét a multban akkor, midőn a városi tanügy oltárára nagyobb

áldozatot hozott s biztos alapját vetette meg különösen a kebelében fennálló s az ágost. evang. egyház gondjaira bizott algymnasiumának. Hálás kebelével említjük ezt felujólag, s legyen áldott az akkor működött nemeskeblü képviselő műve; de egyszemélyi önérettel mondhatjuk el, hogy az ágost. evang. egyház nem csak híven törekedett a tulajdonává lett százezer forint kamatjainak célhoz vezető felhasználása által algymnasiumát fentartani, időközben önerejéből hatosztályúvá fejleszteni, azt a közelmúltban — amennyiben a nemes város abban az időben épületről nem gondoskodott — kevesebb létszámú tanulóifjúság mellett alkalmasnak nevezhető helyiségben elhelyezni: de főtörekvését arra is kiterjesztette, hogy gymnasiuma a kor színvonalán álló műveltség képviselője és hirdetője s a város és a megye tanulni vágyó ifjúságának megfelelő szentélye lehessen.

Amennyire e cél a nagybecsű alapítvány felhasználása mellett önerejéből megközelíthette, azt meg is közelítette s továbbra is békés és csendes visszavonultságban odaadó lélekkel mulkálta volna.

Azonban a folyton fejlődő élet, a tanügy körében újabb felmerült üdvös mozgalmak eme csendes és szerény munkásságban gymnasiumunkat továbbra meg nem hagyják s abból kilépni kényszerítik.

Mig egyrésztől ugyanis a seregestől jelentkező tanulóifjúság befogadására szüknek és célszerűtlennek mutatkozik a régebben elegendő tanhelyiség, addig másrésztől az 1883. XXX. t. cz. terhes, bár céljaiban üdvös kötelességeket róv a felekezeti és községi középiskolákat fentartó testületekre; nem követel ugyanis kevesebbet, mint azt, hogy minden ilyenmü iskolát fentartó hatóság rövid idő alatt akként szervezze iskoláit, hogy azok az állam által fentartott mintaszerűiskolák niveauját megközelítsék úgy berendezés, mint tanhelyiség, valamint az abban közölt ismeretek mértékére nézve.

Ily körülmények között mi sem maradhatunk tétlenül, ha csak nem akarjuk bevárni azon magasabb intézkedést, mely — az új törvényvel szemben sok kívánni valót feltüntető — hat osztályú gymnasiumunkat vagy teljesen megsemmisíti, vagy pedig osztályainak számát, ha ez lehetséges, fogja alább szállítani. Ezen,

a közügyre nézve üdvösnek nevezhető kényszerhelyzetben határoztuk el, miszerint gymnasiumunk számára egy célszerű, a törvény igényeinek megfelelő mellékelt tervrajz és költségvetés szerinti épületet létesítsünk, mely egyelőre a most fennálló hatosztályt fogadja kebelébe: de amely alkalmas legyen arra is, hogy az államsegélynek illetékes uton leendő megnyerése után nyolcosztályúvá fejlesztett főgymnasiumnak is alkalmas helyiségét képezhesse.

Hogy mennyit lendít városunk erkölcsi méltóságának, megnyit anyagi érdekeinek emelésén az, ha kebelében egy teljes és a színvonalon álló főgymnasium létezik, azt jelen körülmények között fejtegetni annál is inkább fölöslegesnek látszik, mivel a tek. városi képviselő ezt első pillanatra átérteni tudja és akarja.

Fentebbi cél azonban csak úgy érhetjük el, ha a nemes város ismét atyai gondjaiban részesíteni gymnasiumunkat kegyes leend. E végből azon kérelemmel fordulunk a tekintetes városi képviselőtestülethez, hogy tekintve a cél nagy horderejű fontosságát; tekintve azt, miszerint gymnasiumunk *bár felekezeti jelleg alatt teljesíti közművelődési és társadalmi fontos hivatását, mégis készséggel fogad és nevel kebelében minden vallásfelekezethez tartozó serdülő ifjúságot*: egyrésztől az emelendő épülethez szükséglendő téglá mennyiséget kegyesen megadni, másrésztől az épület létesítése egyéb szükségleteihez s a 8 osztályúvá fejlesztés alapjához azon tartaléktőkéből, mely a tanügyi célra tett 147.000 forint alapítvány egy %-ából már is 52.000 forintra szaporodott, 35 ezer forintot egyszer mindenkorra megszavazni és folyóvá tenni méltóztassék.

És ezen a tanügy emelése érdekében megújított kérelmünk annál is inkább teljesíthető, mivel az 1863. évi december hó 10-én tartott városi képviselői gyűlés jegyzőkönyve a tartalék-alap hovaforrására azt mondja (7-ik p.), hogy ez „a város előmenetelét célzó hasznos vállalatok és beruházásokra s részben mindenesetre az e város becsületét öregbítő és hitelét emelő közintézetekre is lesz fordítandó.“ Jóllehet tudomással birunk arról is, miszerint a város és takarékpénztár között érvényben levő szerződés szerint a tartaléktőke-összeg 6%-kal egész 1896-ig

takarékpénztárilag gyümölcsöző, de reméljük, hogy a fentebbi cél iránti tekintetből a szerződő felek kölcsönös becegyezése mellett ezen határidő rövidebbre is szabható, vagy maga a szerződés is módosítható; annyival is inkább, mivel a takarékpénztár már is kijelentette, hogy a pénzeket nem hajlandó a régibb feltételek mellett kezelni s ellenkező esetben az egész tőkét visszafizetni hajlandó.

Az ügyek illetén állása mellett, bizva a tekintetes városi képviseletnek a multban is oly fényesen beigazolt és saját erkölcsi érdekeit is mindig szem előtt tartó nemeskeblőségében és áldozatkészségében, méltányos kérésünket a legmelegebben megújítva, mély tisztelettel vagyunk

Nyiregyháza, 1884. április 10-én, a tekintetes városi képviselő testületnek, nyiregyházi ág. h. ev. egyház képviseletében

alázatos szolgálói

Dr. Meskó Pál, felügyelő.

Bartholomaeidesz János, lelkész.

Nyiregyháza város képvisellete az egyház kérelmét, az 1884. április hó 22-én tartott gyűlésen (3673. sz. a.) tárgyalta s *ércznel maradandóbb emlékoszlopot emelt magának, midőn az egyház kérvényét elvben egyhangulag elfogadta s a kivitel módzatainak megalkotása céljából az összes szakosztályoknak adta ki véleményadás végett.*

Az ezen határozat alapján kiküldött szakosztályok 1884. évi május 13-án tartott együttes ülésen, minden szakosztály a maga részéről alaposan indokolt véleményt terjesztett elő, kimutatván, hogy a gymn. fejlesztése üdvös, szükséges és lehetséges is, amennyiben a megszavazandó 35000 forintot a nyiregyházi takarékpénztár, tekintettel a fontos célra, bármikor kiadni hajlandó.

A szakosztályok indokolt javaslata elkészülvén az 1884. máj. hó 20-án tartott képviselati gyűlésen vétetett tárgyalás alá, — a javaslat elfogadása ellen csupán Bodnár István képviselati tag emelt szót, ellenindítványt terjesztvén a képviselati elé. A tárgya-

lás menetére vonatkozó egyéni véleményem kifejezése helyett álljon itt a gyűlés ez ügyre vonatkozó jegyzőkönyve egész terjedelmében:

K. 4741—4742.

1884.

Nyiregyházán az 1884. évi májushó 20-án tartott városi képviselati közgyűlés jegyzőkönyvének kiirata.

Polgármester a mai napra kitűzött képviselati gyűlés megnyitása után tárgyalásra kitűzött nyiregyházi ágost. evang. egyház tanácsának azon kérelmét olvastatta fel, melyben az általa fentartott 6 osztályu gymnasiumnak 8 osztályuvá fejlesztését a mostani már a célnak teljesen meg nem felelő épület helyett új, a célnak teljesen megfelelő helyiség készítését elhatározván, ezen épülethez a szükséges téglamennyiséget megadatni a város által tett 147000 frt után járó 1% kamatból 35000 frtot megszavaztatni kért, mely kérelem tárgyában a képviselati által folyó év ápril 22-én hozott 3673/884. számu képviselati határozat is felolvastatván, mennyiben akkor a képviselati a kérelem tárgyára nézve érdemleges határozatot nem hozott, hanem e tárgyban vélemény adással a nevelésügyi, gazdasági és pénzügyi, valamint a jogügyi szakosztályok bizattak meg, annál fogva ezen szakosztályok együttesen tanácskozást tartva, ezen szakosztályoknak javaslatai szintén felolvastattak, melyek is következőkben terjesztettek elő:

A nevelésügyi, pénzügyi, gazdasági és jogügyi szakosztályok a képviselati határozat értelmében megejtett tanácskozásuk folytán azon nézetüknek adtak kifejezést, miszerint az ágost. evang. egyháznak azon kérelme, mely szerint elhatározása folytán a mostan fennálló 6 osztályu gymnasium épület helyett, mely már ez idő szerint szűk és nem alkalmas, oly épület emeltessék, mely a 8 osztályu gymnasiumi ifjuságot befogadhassa, a képviselati által is helyesnek és pártolandónak találtatván, miután ezen épülethez a bemutatott terv szerint 740000 db téglára szükségeltetik s ennek ára 10500 frba vehető fel ezen téglakészletnek kiállítás költsége, a város házi pénztára által, a képviselati részéről meghatározandó

alapból vagy módozat szerint lenne viselendő, valamint a 147000 frt alapítványi tőke után járó 1% kamatból a város javára a takarékpénztárnál gyümölcsötvetett és már 52000 frtra növekedett tartaléktőkéből 35000, frt a gymnasium fejlesztésének alapjára képviselőileg megszavaztatnék azon indoknál fogva, mert a képviselőlet az ágost. ev. egyháznak ezen kérelmét közművelődési szempontból pártolandónak s a segélyezés eszméjét elvben elfogadhatónak mondta ki; mennyiben pedig a 147000 frt alapítványi tőke után járó és a takarékpénztárnál kezelt 1% kamatra nézve a város és takarékpénztár között kölcsönösen kötelező szerződés által áll fenn, polgármester az együttes szakosztályok által megbízott, hogy a takarékpénztár igazgatóságát keresse meg az iránt, ha vajjon a 147000 frt alapítvány után járó s a várost illető 1% kamatból 35000 frtot a városnak rendelkezése alá bocsátani hajlandó-e? és ha igen: minő feltételek alatt, továbbá az együttes szakosztály polgármester elnöklete alatt Lukács Ödön, Leffler Sámuel, Somogyi Gyula, Meskó László és Sárosi Pál szakosztályi tagokat bizottsági tagokul azon utasítással bizta meg, miszerint az egyház kérelme tárgyában a nevelésügyi, gazdasági, pénzügyi és jogügyi szempontból a kivitel módozataira indokolt körülményes javaslatot készítsenek s a szakosztályoknak együttes megállapodásából kifolyólag azt a képviselőlethez terjesszék be.

Ezek után az együttes szakosztályok által megbízott albizottság véleményes javaslata is felolvastatván, ez következőben terjesztett elő:

Nevelésügyi szempontból beható vizsgálat alá véve főleg azon kérdésnek jogosultságát, vajjon az ágost. evang. egyház felügyelőlete alatt ma fennálló 6 osztályu gymnasium továbbra is a város jól felfogott érdekében fentartandó-e? a különféle érvek összhangzatos elbirálása után annak nem csak fentartása, sőt a város részéről egy újabb áldozat hozatala általi fejlesztése kikerülhetlenül szükségesnek jeleztetik; *meggyőződve* ugyanis arról, hogy ezen tanintézet három év alatt 591 tanulónak nyújtott oktatást, s így évenként átlag 198—200 tanulót fogad kebelébe, csaknem egyenlő arányban az egyes vallás felekezetek között megosztva azokat, a további fejlesztést mint városi szellemi életünk emel-

tyűje nagyobb áldozatok árán is megérdemli; *belátva* továbbá azt, hogy a jelen iskolai épület még a szerényebb igényeknek sem képes megfelelni sem terjedelme, sem építkezési beosztása által, s úgy a tanerők egészségére káros hatással van, annál fogva a tanuló ifjuság érdekében alkalmas helyiségről gondoskodni szent kötelesség; *tekintettel továbbá* az 1883. évi közép iskolai XXX-ik törvényeziknek már a közel jövőben megvalósítandó üdvös követelményeire, mely a középiskolák reformját égetően követeli s azokat a kor igényeinek megfelelő színvonalra emelni és a fentartó testületek által emeltetni akarja, mely elől a helybeli gymnasium is magára hagyatva a megcsontítás veszélye nélkül meg nem szabadulhat, biztos tudomással birva arról, miszerint a legtöbb ön erejéből, czélszerűen átalakulni nem képes tanintézet versenyezve fordul a magas kormányhoz támogatásért és évi segélyért az előbb jelentkezők a dolog természeténél fogva előnyben részesülnek; méltányolva végre az ágost. evang. egyház azon törekvését, mely szerint ugyancsak tovább fejlesztése végett a magas kormányhoz kíván kérelmével fordulni, s azon reménytől áthatva, hogy e lépést az autonom főhatóság gátolni nem fogja, sőt egyéb tanintézetek példájára abban elősegíteni: — az egyház kérelmét a nevelésügyi albizottság megadandónak véleményezi.

Pénzügyi és jogügyi szempontból következő vélemény terjesztett elő. Tekintettel arra: hogy a képviselő testület 3673/884 számú határozatával az egyház kérelmét elvben elfogadta, pártolandónak mondta ki a szakosztály együttes ülése a kért összeget, azaz 35000 frtot és az épülethez szükséges téglá mennyiséget megszavazandónak javasolja, a kiküldött albizottság feladata csak az volt, hogy a képviselő-testület már nyilvánított akaratát az az együttesen tanácskozott szakosztályok javaslatával kivihetővé tegye, e végből figyelemmel azon körülményre, hogy az alapító levél szerint a tartalék tőke, melyből a kért összeg a szabályok javaslatához képest folyóvá tehető lenne, 1896 évig a nyiregyházi takarékpénztár által kezelendő; azóban a *takarékpénztár* az együttes szakosztályok véleménye alapján polgármester által tett azon átiratra, vajjon hajlandó lenne-e ezen összeget már most kiadni? folyó év május 16-áról kelt válaszában *akként nyilatkozott, hogy*

készséggel nyújt a városnak segédkezést s a gymnasium további fejlesztésére s a betét alkalmával felállított pontozatokhoz szigorúan ragaszkodni nem kívánván, a kívánt 35000 frtot előre meghatározandó részletekben, vagy szükség esetében egészben is, kifizetni hajlandó.

Ezen előzékeny és közméltánylást érdemlő takarékpénztári nyilatkozattal el lettek oszlatva azon nehézségek, melyek a kért 35000 frt honnan vétele tekintetéből felmerülhettek. A szerződő felek között az alapító-levél 5-ik pontja módosítására nézve barátságos uton létre jött megállapodás a kérdés jogügyi részét teljesen megoldotta s a képviselő testület nagyjelentőségű elvi elhatározásának kivételét pénzügyi szempontból is lehetővé tette: a bizottság úgy van meggyőződve, hogy az együttes szakosztályok azon javaslata, mely szerint a kért 35000 frt alapítványi tőke 1% kamataiból felgyült tartaléktőkéből vétessék, nem ütközik az alapító levél 7-ik pontjában se, mely határozottan ki mondja, hogy a tartalék-alap hasznos beruházásokra részben minden esetre az ezen város becsületét öregbitő és hitelét emelő közintézetekre is lesz fordítandó. A bizottság azon meggyőződésben van, hogy alapítványozó elődeink csak örömmel szemlélhetik a törekvést városunkban egy főgymnasiumot állítani, betetőzni a művet, melynek létesítését ők kezdeményezték. Hasznosabb beruházást nem tehet, maradandóbb emlékeket ennél a város nem alkothat.

A bemutatott költségvetésből meggyőződött a bizottság arról, hogy itten a főgymnasium jövője biztos alapokra van fektetve s mennyiben a még fedezetlen tőke törlesztésére az ágost. evang. egyház által felveendő kölcsön 1500 frt évi átlag van előírányozva és így az építkezési tőke a város által megszavazandó 35000 frttal és az egyház részéről felveendő kölcsönnel, biztosítottak tekinthető.

A szükséges téglamennyiség fedezetének kérdésére nézve pedig a bizottság nézete az, hogy a szükséges téglá előállítás költséget fedezze a házi pénztár és ezen összeg szükség esetén póthitel útján fedeztessék, esetleg a jövő évi költségvetésbe felvétessék.

A felépített czélzott gymnasium épületének tervrajza és az építkezési költség előírányzata a képviselet előtt bemutatván, a

költségvetés szerint ezen épület a szükségesnek kimutatott téglamennyiségen felül 55000 frtra van felvéve s az építkezési költségek fedezését pedig oly módon fogja az egyház teljesíteni, miszerint a várostól kért adományon felüli összeget az egyház sajátjából fogja pótolni.

Az ágost. evang. főgymnasium költség előírányzata szerint a kikérendő 8830 frt államsegélylyel, a főgymnasium bevétele 19080 frt, a kiadás 19080 frtba van felvéve, s e szerint a hiány 8830 frtot tesz ki.

A helybeli gymnasium fentartására:

1880/81-ik iskolai évben	14501 frt 17 kr.
1881/82-ik „ „	10463 frt 67 kr.
1882/83-ik „ „	10026 frt 05 kr.

adatott ki.

Ezeknek előterjesztése után Bodnár Isván képviseleti tag a képviselet figyelmébe ajánlva a szakosztályok véleményétől eltérő, azon ellen-indítványát kéri tárgyalás alá vétetni, melyszerint mondja ki a képviselet:

1-szor. Nem érzi magát a képviselet jelen viszonyok közt azon helyzetben, miszerint a gymnasiumnak tovább fejlesztésére az egyháznak anyagi segílyt nyujthasson, törekedjék az egyház oda, hogy a gymnasium tovább fejlesztését társadalmi uton adományok gyűjtése útján létesitse.

2-szor. Hogy az egyház ezen czélját elérhesse, a fent elősorolt adatok alapján, a törvény értelmében a magas kormányhoz folyamodást intézzen.

3-szor. Utasítsassék a tanács, miszerint a népnevelés előmozdítása szempontjából arról, miként lehetne ennek hiányain segíteni a polgári iskolát létesíteni s e célra minő összeg kívánatnék, dolgozzon ki egy tervezetet és okadatolt véleményes javaslatot, melyet folyó és szeptember haváig a képviselethez beterjeszteni köteles legyen.

Határozatott:

A nevelésügyi, pénzügyi s gazdasági és jogügyi szakosztályoknak együttes véleményes javaslatát e tárgyban az együttes szakosztályok által megbizott albizottságnak nevelésügyi, pénz-

ügyi, gazdasági és jogügyi szempontból felvett kimerítő és okadatolt előterjesztéseik, valamint az ágost. evang. egyház által a kérelem tárgyára vonatkozólag elkészített adatoknak beható tanácskozás folytáni elbírálása után, a képviselet nagy része bár ugyan teljes meggyőződést szerzett a tekintetben, hogy az ágost. evang. egyház kérelmét közmivelődési szempontból teljesíteni a város hivatva van; továbbá a képviseletnek biztos meggyőződése van arról is, hogy a mostan meglévő 6 osztályu gymnasiumot tovább fejleszteni s a gymnasium részére új épületet készíttetni mielőbb mulhatlanul szükséges, ezen célra 147000 frt alapítványi tőke után járó 1 % kamatból 35000 frtnak és 740000 darab téglamenyiségnek a város részéről megzavazása, a szakosztályok által, javaslatba is hozatott; végre belátva a képviselet nagyrésze azt is, miszerint a 3146/863 számu képviseleti határozat értelmében a takarékpénztár által kezelt 147000 frt alapítványi tőke után járó, kizárólag a várost illető 1% kamatból az ágost. evang. egyház által kérelmezett 35000 frt a város és takarékpénztár kölcsönös beleegyezése folytán, a kitűzött 1896 év előtt is a város emelését célzó hasznos beruházásokra, mindenesetre a város becsületét öregbitő és hitelét emelő közintézetre fordítás végett onnan elébb is kivihető és ez összeg a kért nemes és hasznos célra fordítható lehet; a minthogy ezen összeget kiadni polgármester átirata folytán a takarékpénztár késznek nyilatkozott; azonban mind ezen alapos okok tekintetbe vétele mellett és a várost érdeklő ily nagy fontosságú ügyben a képviselet névszerinti szavazás megejtése után kívánt határozni, szavazás alá a kérdés következőleg tétetett fel:

A kik a nevelésügyi, pénzügyi és gazdasági szakosztályok véleményes javaslatát elfogadják igennel, akik el nem fogadják, nemmel szavazhatnak.

Igennel szavaztak. Dr. Meskó Pál, Farbaky József, Gruden Ernő, Nagy Lajos, Leffler Sámuel, Dr. Meskó László, Török Péter, Palánszky Sámuel, Somogyi Gyula, Bencs László, Májerszky Béla, Palicz Mihály, Nikelszky Lajos, Martinyi József, Dr. Trajtler Soma, Jóba Elek, Sexty Gyula, Bogár Lajos, Sütő József, Jánószky András, Pazár István, Kovács P. Pál, Kovács János, Kerekréthy

Miklós, Kovács Ferencz, Zajácz József, Dr. Gara Leó, Mráz Károly, Szénffy Gyula, Palicz János Deák József, Chotvács Ágost, Hoffmann Adolf, Belfy András, Gdovin János, Stevanyik András, Szabó József, Markó Mihály, Markus Károly, Lóczy András, Marföldi György, Csécsy Lajos, Pásztor Péter, id. Gyuresán József, Sály Pál, — Nemmel szavaztak 2-en Bodnár István, Báthy Károly.

Ezek után Bodnár István határozott kívánságára ellen indítványa következőleg tétetett szavazás alá. Akik Bodnár István ellen indítványát pártolják igennel, akik nem pártolják és tárgyalni nem kívánják, nemmel szavazhatnak. Igennel szavaztak, 2-en nemmel szavaztak 43-an. Ezek folytán Bodnár István ellen indítványa elejtetni határozatott.

A szavazatok többsége szerint a képviselet által határozati-
lag kimondatott, miszerint a nyíregyházi ágost. evang. egyház tanácsának az általa fentartott 6 osztályu gymnasium tovább fejlesztése s a gymnasium részére egy alkalmas épület emelése indokából beterjesztett kérelméhez képest, tekintettel a nevelésügyi gazdasági és jogügyi szakosztályoknak azon helyes és alaposan indokolt javaslatára, melynek értelmében a gymnasiumot, hol évenként átlag 198—200 vallás felekezet szerint csaknem egyenlő szám arányban nyer oktatást, mely gymnasiumnak évi fentartása 11000 frtba kerül; a kikérendő államsegélylyel 8 osztályu gymnasiummá akarja az egyház fejleszteni, a gymnasium részére a bemutatott terv szerint a mostani szűk és nem alkalmas gymnasium épülete helyett 65000 frtra előirányzott épületet, a várostól kérelmezett segélyezéssel, ezen kívül az általa felveendő törlesztési kölcsönrel kívánja felépíteni; ily módon a gymnasium tovább fejlesztése a város erkölcsi méltósága és anyagi érdekeinek emelésére fog szolgálni, — tekintettel továbbá azon körülményre, mely szerint a város által nevelési célokra tett 147000 frt alapítványi tőke után járó 1% kamat a város előmenetelét célzó hasznos vállalati és beruházásokra részben, mindenesetre azonban a város becsületét öregbitő és hitelét emelő közintézetekre rendeltetett fordíttatni; tekintettel végre azon fontos indokra, melynek alapján a város és takarékpénztár közt az alapítványi kamat kezelésére fennálló kölcsönös megállapodás folytán ily hasz-

nos beruházásra, részben mint a gymnasium részére szükséges új épület emelése, az alapítványi kamatból 35000 frtot az 1896 évet megelőző időben is kivenni lehet, ezen összeg kiadására a takarékpénztári egyesület, tekintve a nemes célt, melyet ezen összeg adományozása által városunk elérni törekszik, késznek is nyilatkozott, mely a város által tett 147000 frt alapítványi tőke után járó, a takarékpénztárnál gyümölcsötvetett és már 52000 frtra emelkedett 1% kamatból a kérelmezett 35000 frt a képviselőlet által megszavaztatik, mely összeg az ágost. evang. egyháznak akkor fog rendelkezése alá bocsáttatni, midőn az ágost. evang. gymnasium a kérelemhez csatolt tervezet szerint a gymnasium részére új építkezés fog tétetni, s így a 35000 frtnak a takarékpénztárbóli kivétele iránt a takarékpénztári egylet igazgatóságához akkor intézethetik megkeresés, ha ezen összeg a gymnasiumi épület költségeinek fedezésére az egyház által kérelmeztetni fog.

Az egyház által építeni célba vett gymnasium épülethez szükséges téglamennyiség, melynek ára 10500 frtba van felvéve, a szakosztályok véleménye szerint a házi pénztár terhére oly módon szavaztatik meg, hogy miután a téglának kiállítási ára ez évi költségelőirányzatba felvéve nincs, a téglakiállítási költségére, ha hogy a téglára az egyháznak még ez évben szüksége lenne, Szabolcsmegye törvényhatóságától póthitel kéretni határoztatik, ellenesetben a 800000 darab téglának ára a jövő évi költségelőirányzatban felveendő lészen.

Bodnár István városi képviselőlet tag indítványa a következő indokok alapján mellőztetett:

1-ször. Mivel Nyiregyháza városa adván életet az ágost. evang. gymnasiumnak városunkban, a városi képviselőletnek mint alapítónak, elodázhatlan erkölcsi kötelessége első helyen, hogy azt válságos helyzetében segítse, hogy annak gyarapítását eszközölje, hogy az jótékony s nagyfontosságú hivatásában fennakadás nélkül, mint főgymnasium működjék.

2-szor. Mert a gymnasiumnak az indítványozott módon t. i. társadalmi uton s adományok gyűjtése által eszközöndő fejlesztése a középiskolai tanügynek nagy, hosszú időre való elodázását

jelenti, mely elodázás, városunk szellemi előhaladása s jól felfogott érdeke szempontjából egyáltalán meg nem engedhető.

3-szor. Mivel a magas kormánytól, az 1883. évi középiskolai törvényben kilátásba helyezett segélyre a gymnasium ugy számithat, — ellentétben az indítvánnyal — ha jövedelmei mellett feltudja mutatni azon helyiséget is, melybe a nevelés, tanítás és egészség céljainak teljesen megfelelőleg tudja elhelyezni tanítványait; nem lévén alapos remény arra, hogy a kormány az ország mai pénzügyi helyzetében, maga lenne hajlandó és képes még alkalmas épületet is emelni, a gymnasiumnak adandó évi segély mellett

4-szer. Mert a népnevelés fontossága minden kétségen kívül áll, azonban ennek biztos alapja, ez idő szerint, különösen a felekezetekben van meg, mely felekezetek nemes feladatuknak dicsérendő buzgalommal meg is felelni törekszenek; így p. l. az ágost. evang. egyház maga 22 elemi iskolát tart fen városunkban; míg a gymnasium létele tényleg meglevő, fix alap nélkül kétséges.

5-ször. Mivel polgári iskolát, a mennyiben az a nőnevelésre vonatkozik, már is állított fel a város; ujat, a fiuk részére megfelelőt, ez idő szerint nem emelhet, mert az ágost. evang. gymnasium megalapításával mintegy megelőzte, s teljesen feleslegessé tette a polgári fiu iskola felállítását, és mert annak felállítása oly tekintélyes összeget, ha nem többet igényel alapul, mint megnyit a város az ágost. evang. gymnasium alaptőkéjeül tett le; egészen ujonnan rendezése ez iskolának, hasonlóan tetemes összeget kíván azon felül, hogy még iskolai helyiséget is kellene építeni, mely kiadások összegének alapja a legszorosabb számítás szerint 200 ezer forint alaptőkének felel meg, mely tetemes áldozatot, a város pénztára, ez idő szerint, valóban nem bir meg — ki lett az merítve a gymnasium s a többi felekezeti népiskolákra tett 147000 frt alapítványi tőke összegének kizárólag tanügyi célokra lett felajánlásával; de különben a polgári iskolák felállításának kötelezettségére vonatkozó törvények világosan jelzik, hogy az ilyen iskolák felálltatására az illető községek csak azon

esetben kötelezvék, ha az azzal járó terhek anyagi erejüket megbirják.

Minthogy pedig a törvény értelmében a képviseletnek ezen határozata törvényhatósági jóváhagyást igényel, annál fogva polgármester megbizatik, hogy a kérelem tárgyára vonatkozó összes iratokat ezen határozattal Szabolcsmegye törvényhatóságához jelentés kíséretében terjessze fel, a képviseletnek ezen intézkedésére nézve, a jóváhagyást kérje ki.

Ezen határozat hitelesítésével polgármester elnöklete alatt Leffler Sámuel, Bodnár István, Gruden Ernő, Meskó László, Báthy Károly, Martinyi József képviseleti tagok megbizatnak.

Miről polgármester, pénztárnok, számvevő, Benes László tanácsnok és Horváth Gyula tiszti mérnök, az ágost: evang: egyház nevében Dr. Meskó Pál felügyelő, Bartholomaeidesz János ágost: evang: lelkész ezen határozattal értesítettnek.

Kelt mint elől,

jegyzette:

Sáry Pál m. k. főjegyző.

Nyiregyháza város lelkes képviseletének ezen a tanügy iránt ujabban bebizonyított magasztos áldozatkészsége által gymnasiumunk csakugyan újjá született, fenmaradása örök időkre biztosítva lett s miután fennállását kétségbe vonhatlanul fontos társadalmi tényezők követelik, erős reményünk van az iránt, hogy a nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi miniszter ur hajlandó lesz újabb kérelmünkre a nyolcz osztályuvá fejlesztés érdekében az egyházat támogatni s az államsegélyben részesíteni. Isten áldása legyen a nemes városon; melynek dicső tettét magasztalni minden szó kevés; isten áldása újjá született gymnasiumunkon, neveljen az édes magyar hazának, egyháznak, lelkes, jellemzilárd, hasznos polgárokat!

III.

Adatok az 1883—84-dik tanév történetéhez.

(Folytatás az igazgatónak a zárünnepélyen elmondott jelentéséből.)

1. Általános statisztikai megjegyzések.

A nyiregyházi ág. ev. gymnasiumba az 1883—84-ik tanév elején 217 tanuló vétetett fel. *A tanintézet fennállása óta soha ennyi tanuló nem jelentkezett.* A tanulóifjuság beiratásra kijelölt időben pontosan egybesereglett, s miután a felvételi pót- és javítóvizsgálatok szept. 2-áig megejtettek, a rendes tanítás szept. hó 3-án vette kezdetét és a törvényesen engedélyezett szünetek kivételével megszakítás nélkül folyt le a tanév végéig.

A tanév ünnepélyes megnyitása azonban csak szeptemberhó 18-án eszközöltetett.

A tanulók létszáma 30-al emelkedett a mult tanévhez viszonyítva. A 217 tanuló között volt: 60 ág. ev., 47 helv. hitv., 42 róm. kath., 1 gör. kath. 67 izraelita. Szabolcsmegyei 155, kik közül magára Nyiregyháza városára 105, a megyére 50 esik; más megyebeli volt 62.

A szülők polgári állását tekintetbe véve, ezek így osztályozhatók: értelmiségi volt 66, önálló őstermelők-bérlők 30, kereskedők-iparosok 67, köz- vagy magán-tisztviselők 51, személyes szolgálatot tévők 3.

E számadatok virágzó tanintézetünk tovább fejlesztését, emelését égetően követelik; pedig maga Nyiregyháza város nem száz, hanem kétszáz, sőt több tanulót képes évenként szolgáltatni egy középiskolának, ha tekintetbe vesszük azt, hogy csupán az ág. ev. egyház nevel elemi iskoláiban évenként 700 gyermeket; hol vannak ezután a többi felekezetek népiskolái, melyek szintén tekintélyes számmal járulnak az előbbihez?

Reményem van, hogy az intézet fejlesztése, emelése, megvalósul s Nyiregyháza város, s benne az ágost ev. egyház egy értékes kincsesel, egy főiskolával lesz gazdagabb; nem férhet hozzá kétség, hogy működésének üdvös eredményei, gyümölcsei, főleg a városra nézve, nagybecsűek, áldásosak lesznek!

2. A tanárok működése.

A tanári testület magasztos hivatását szem előtt tartva, mindent elkövetett, hogy a nevelendő ifjúságot a tudomány és jó-erkölcsök, vallásos érzület terén előbbre segítse. Ezen ezetelt cél megvalósítására irányult összes működése. — Az első osztályba felvételre jelentkezőket a szükséghez képest vizsga alá vette s közülök néhányat visszautasított, mint fejletleneket. Számos értekezleten a főhatóság hivatalos rendeleteit, ezek között főleg az egyházkerület: rendezet tanügyi részét, az ehez kiadott utasításokat, az egyetemes tanügyi bizottság által a gymnasiumi oktatás rendezése iránt kiadott javaslatot, a középiskolai tanárookra vonatkozó fegyelmi szabályok javaslatát stb. tárgyalta; figyelemmel kísérte a tanügy terén felmerült s középiskolánkat rendező, minket közélről érintő mozzanatokot; jelentékeny és tevékeny részt vett az iskolánk fejlesztésére irányuló üdvös helyi mozgalomban. A tanulók előhaladása és erkölcsi magaviselete felett többször tanácskozott, a fegyelem gyakorlásában és a rokon tantárgyak előadásában egységes módszer alkalmazására törekedett, a szükséghez képest testületileg megjelent egyes osztályokban, hol az igazgató a hanyagabbakat kötelelességeik hű teljesítésére serkentette s az osztályfőnökök utasítva lettek, hogy az első félévi szigorlatok előtt, a szülőket írásban is figyelmeztessék gyermekeik hanyagságára, s az ebből eredhető szomorú következményekre. Általában mindent elkövetett, a mi az ifjúság javát előmozdította.

3. Fegyelmi ügy.

A fegyelem atyai szigorral való gyakorlása kiváló gondját képezte a tanári testületnek; a tanév ünnepélyes megnyitása

alkalmával az igazgató híven vázolta a tanulók előtt azon célt, melyet elérniök kötelesség; intette az erény tiszteletére, vallásos gyakorlatok teljesítésére; az intézeti törvények egy példányát, melyek e célból újra lettek kidolgozva és kinyomatva, minden tanuló megkapta; azok nyilvános felolvasása után pontonként megmagyaráztattak. A figyelmeztetés nem maradt eredménytelen; mert a tanulóifjúság erkölcsi magaviselete általában a törvényeknek megfelelő volt; csupán két esetben kellett szigorubb határozatot hozni, s az eltévelyedetteket helyes irányba terelni; a tanórákat is rendesen látogatták, hanyagságból eredő mulasztás csak gyéren fordult elő, s ez is azonnal orvosolva lett.

4. Vallás-erkölcsi képzés.

Isten félelme lévén kezdete a bölcsességnek, az erény tisztelete alapja az ember boldogságának: a tanári kar lelkiismeretesen ügyelt a tanulóifjúság vallás-erkölcsi kiképzésére. A tanórák rövid imával kezdődtek s fejeztettek be; minden vallásfelekezet gondoskodott hitelveinek tanításáról; az isteni tiszteleten való részvételre az ifjúság szigorún utasítva lett; ezenkívül az ág. ev. tanulók egyházi énekeket is tanultak, s a tanári kar vezetése mellett az Urnak szent vacsorájában ez évben is áldozó csütörtökön részesültek, mely alkalommal Leffler Sámuel ig. tanár, mint felavatott lelkész, nt. Farbaky József lelkész úr közreműködésével, teljesítette a szertartást, alkalmi beszédben magyarázván meg ezen szent cselekmény becsét és fontosságát.

5. Ünnepek.

Lélekemelő ünnepek is előfordultak a tanév alatt az iskola életében. Ilyen volt: a *Luther ünnepély*, melyet az ág. ev. egyház 1883. nov. 11-kén rendezett boldog emlékű halhatatlan reformatorunk születésének négyszázados évfordulója, — továbbá az ev. egyház (szűkebb körben) temploma felépítésének 100 éves jubileuma — alkalmából folyó évi márcz. 25-én, melyeken az egész tanuló ifjúság, a tanári kar vezetése mellett részt vett; az ünne-

pély fontosságára a tanuló ifjuság előre lett figyelmeztetve. A tanév megnyitása (szept. 18.) és befejezése június 26-án ünnepélylyel eszközöltetett; mely utóbbi — miután a tanintézetben erre alkalmas helyiségünk nincsen — ez évben is az ág. ev. templomban nagyszámu tanügybarát és szülők ügyszerető részvétele mellett folyt le.

A tanuló-ifjuság önképző-, dal- és zenköre együttesen rendezett diszes közönség jelenlétében zárgyűlést f. é. június 8-án.

A tanári testület pedig lelkében örömmézzettel csatlakozott azon két ünnepélyhez, melyek egyházkerületünk kebelében lefolytak. A tanári testület nesterát, az érdemekben megöszült Dr. Vandrák András tanár urat, tanári működésének ötven éves évfordulója alkalmából 1883. szept. 15-én üdvözlő sürgönynyel kereste fel; egyházkerületünk főpásztora Főtisztelendő Czékus István superintendens ur előtt pedig — azon alkalomból, hogy a rozsnjó egyház szeretett lelkésze huszonöt éves ott működése alkalmából ünnepélyt rendezett az ő tiszteletére — levélben tolmácsolta szive őszinte tiszteletét és háláját!

Ugyancsak e tanévre következő szünidők alatt fényes ünnepélyek egész sora áll még előttünk, amennyiben egyházunk kebelében fog megtartatni ugy az esperességi, valamint a kerületi gyűlés, tanári értekezlet és a templomi építkezések, diszitések befejeztével a 100 éves jubileum széles körben; mely alkalmából számos kitünőséget fogunk tisztelhetni körünkben. Isten hozza őket s legyen itteni működésük áldást hozó egyházra, iskolára!

6. A tanári karban történt változás.

A tanári karban anyiban történt változás, hogy t. Materny M. Lajos tanár ur a debreczeni ág ev egyház által lelkészül választatván, iskolánktól bucsut vett. Lemondását hivatalosan f. é. januáriushó 24-én nyujtotta be az iskolai tanácshoz, melyet a tanács 7 és fél évi sikeres és buzgó működésének elismerése mellett elfogadott; a tanártársaktól és tanuló ifjúságtól f. évi febr. 4-én vett szívélyes bucsut; helyére Mészáros Ferencz ur, a miskolczi ev. algymnasium tanára, ki már 12 év óta működik e pályán ideiglenes minőségben alkalmaztatott. Az eltávozott kartárst

pályáján kísérje isten áldása, az érkező pedig, legyen üdvözölve általunk!

7. Az iskolai tanács kebelében történt változás.

A kormányzó iskolatanács kebeléből a kiméletlen halál három buzgó és tevékeny tagot ragadott el. Mult é. decz. 8-án kísértük sirjába néhai Jozska János isk. tanácsost, majd f. é. febr. 8-án állottunk gyászoló szivvel Kubassy Arthur gymn. pénztárnok ravatala mellett; f. évi márczius 25-én tettük örök nyugalomra a hosszu időn át működő néhai Kaeska János isk. tanácsost. Mindháromnak emléke az iskolai tanács jegyzőkönyveiben meg van örökítve.

A tanári testület pedig részvétteljesen kísérte sirjaikhoz a tanügyért igaz buzgósággal lelkesülő és működő isk. tanácsosokat! Legyen a föld könnyü poraik felett s emlékek áldott mi közöttünk!

A megboldogultak helyére tanácsosul Sexty Gyula ügyvéd ur és gymn. pénztárnokul Szopkó Alfréd gyógyszerész ur lettek egyhangulag megválasztva, a harmadik állás eddig betöltetlen maradt. Legyenek a tanács új tagjai üdvözölve s működésüket kísérje isten áldása!

8. A tanulók öntevékenysége.

1. *Magyar önképzőkör.* Ennek, ez évben is Leffler Sámuel tanár volt az elnöke; gyűléseit hetenkint egy alkalommal tartotta, amikor ugyanis a kör tagjai szavaltak, költői és prósai dolgozataikat élő szóval és írásban bírálhatták, miáltal az ítéletben önállóságra s az élő szóbeli előadásban szabatosságra törekedtek. Tagjainak száma az alakuláskor volt 50; 35 rendes, 15 rendkívüli; évközben belépett 2, hanyagság miatt kizáratott 3, eltávozott 1, maradt az év végén 48.

Tisztviselői: Vietorisz József főjegyző, Nagy Lajos titkár, Bodnár István fő-, Risdorfer Imre alkönyvtárnok, Kovács Ferencz pénztárkezelő, ellenőr Huszár Kornél, aljegyző Maurer László.

A kör működését jellemző adatok ezek: 23 gyűlésen 175

határozatot hozott; 37 művet tárgyalt, melyek közül 2 az érdemkönyvbe vétetett, 12 megdicsértetett; 57 szavalat történt, melyek közül számos sikerültnek ítéltetett, 6 pedig megdicsértetett.

A kör által tartott pályázaton jutalmat nyert Nagy Lajos előszóval elmondott értekezésével: „Melyik kor volt Magyarországnak legvirágzóbb kora?“ Ugyanő nyerte el „Értekezés a románczról“ czimű dolgozatával, a második díjat; Vietorisz József pedig egy románcz-ra kiírt pályázaton lett nyertes. A pályadíjak díszkötésű könyvek voltak.

Rendes gyűlésein kívül a dalkör és zenekar közreműködésével két diszgyűlést rendezett, melyen a meghívott tanügybarátok elismerőleg nyilatkoztak az ifjúság öntevékenységről.

Ez évi bevétele volt 51 frt 88 kr, kiadása 44 frt 46 kr, melyet könyvtára gyarapítására, új szekrények beszerzésére s részben az ifjúsági zenekar segélyezésére fordított. Ezen kívül alaptőkéjét 5 frttal nevelte.

2. *Dalkör.* Nagy Lajos gymn. énektanár vezetése alatt ez évben is fennállott; amenyiben a hangváltozáson átesett tanulók közül 23 taggal férfikar volt szervezhető. Szólamvezetők voltak: Szeszich Gyula tenore I-mo., Andráscsik Endre ten. II-do., Vietorisz József bass I-mo., Nagy Kálmán bass. II-do-ban. Tagjai: Sztempák Dezső, Gunyecz István, Prock Gyula, Nádasi Jenő, Fintor Kálmán, Nagy Lajos, Szesztay László, Kovács Ferencz, Smotczer Ferencz, Gömöri János, Maurer László, Soltész Gyula, Korda Lajos, Huszár Kornél, Dövényi Károly, Batári Béni, Risdörfer Imre, Csécsi Sámuel, és Szinegh Elemér.

A tagok dicséretes szorgalommal vettek részt a tanórákon s ott valódi ügyszeretetet tanusítottak az énekművészet iránt.

A dalkör nyilvánosan több alkalomból szerepelt, u. m.: két önképzőköri diszgyűlésen; az iskolai év ünnepélyes megnyitáskor: 1883. nov. 11-kén, az ág. h. ev. egyház által tartott „Luther ünnepélyen, az ág. ev. templomban; új év napján a helybeli ref. egyház által rendezett „Luther-Zwingli“ emlékünnepeken, a ref. templomban; néhai Kubassy Arthur gymn. pénztárnok temetésén; május 5-én az ez évi igazgató születése napján, midőn őt az

ifjúság serenadéval tisztelte meg; s végre a májushó 15-én megtartott majálison.

A megtanult darabok részben egyházi, temetési, s részben világi karének, illetőleg kardalokból állanak.

3. *Gyorsírázat.* A II-dik félévben Mészáros Ferencz tanár úr heti két órában tanította díjtalanul a gyorsírázatot. A Gabelsberger-Markovich rendszere szerint vezetett levelező-gyorsírási tanfolyamban részt vett tanulók száma 18 volt; a III-dik osztályból: 11, IV-ből: 1, V-ből: 3, a VI-ből 3 tanuló.

4. *Franczia nyelv.* A franczia nyelv mint szabad tárgy tanított heti két órában Chotvács Ágost tanár által, még pedig a szülők által kifejezett kívánság szerint a német nyelvvel kapcsolatban, hogy a tanulóknak mindkét nyelv elsajátítására alkalom adassék. — Ez évben 15 tanuló látogatta csekély havi díjért ezen tanórákat, névszerint: Andráscsik Endre, Fábry Károly, Gansl Henrik, Häuffel Lajos, Kazinczy Béla és József, Komoróczy József, Nagy Lajos és Zoltán, Pázár Béla, Péchy Géza, Péchy Tamás, Scholcz Géza, Szopkó Dezső, Werner Miklós. — Tankönyv: Ploetz — A vizsga juniushó 21 kén tartatott.

5. *Gymnas. zenekar.* Ez évben alakult Leffler Sámuel tanár elnöke alatt a gymn. zenekar is, melynek tagjai Rác Károly szakképzett karmester vezetése alatt részesültek kellő oktatásban. Tagjai voltak: Bertalan Kálmán, Bertalan Zoltán, Hoffmann Sándor, Martinyi Gyula, Nagy Lajos, Vietoris József, Wachsmann Jenő.

Jegyzet. Különféle zongoramestereknél ez évben 31 tanuló nyert a zongora-játékban oktatást.

9. Az ifjúság a jótékonyág terén. *Fillér-egylet. Gyűjtések.*

a) Az évek óta fennálló „Fillér-egylet“ ez évben Chotvács Ágost tanár felügyelete alatt 47 frt 70 krt gyűjtött; szegény és szorgalmas tanulók segélyezésére, tandíj, ösztöndíj és jutalomkönyvekre 56 frt adatott ki. Ezenkívül bevételeinek egy csekély részét az egylet évenként tőkésíti; megtakarított tartaléktőkéje ez idő szerint 96 frt 95 krt. teszen.

b) Az e. e. e. gyámintézet részére eszközölt gyűjtés eredménye 7 frt 80 kr, mely összeg az igazgató által a hegyaljai ág. ev. főesperes úrhoz elküldetett.

c) A tiszakerületi á. ev. árvaház részére gyűjtetett 5 frt, mely 1883. deczemb. 20-án lett a ft. superintendens úrhoz felküldve, ki is e csekély adományt az árvák nevében meleg szavakban köszönte meg, isten áldását kérve le a jótékonyt gyakorló nemes szivű tanulóifjakra.

d) A helybeli ág. ev. egyház temploma száz éves jubileumára a tanulók között gyűjtetett 5 frt, mely összeget az igazgató nt. Farbaky József lelkész úrnak kézbesítette.

A különféle czimen gyűjtött összeg 65 frt 50 krt. teszen.

10. Ösztöndíjak Jótétemények.

1. A beiratás alkalmával az igazgató a gymnasiumi alapra fizetendő 1 frtot következő tanulóknak engedte el: Bajdik György, Gavalér Gusztáv, Sipos Géza, Neumann S. Vass Lajos I; Petrikovics Pál, Krausz Pál, Takács Lajos, Dövényi Gyula, Gerhárd László. II; Murányi Géza, Sipos Géza, Fuchs Aladár, Kerekes Gyula III; Feuermann Gyula IV; Buchner Samu, Dövényi Károly, Battári Béni, Riszdorfer Imre, Nagy Kálmán, Székely József V; Kürtössy Géza, Vietorisz József VI-ik oszt. tanulóknak (összesen 23 frt.)

2. Tandijelengedésben részesültek: Buchner Sámuel, Dövényi Károly, Nagy Kálmán, Riszdorfer Imre V. 15-15 frtjával; Battári Béni V, Sipos Gyula, Murányi Géza, Iklódy László III, Andráscsik József, Takács Lajos Guttmann Izidor II, Orosz Miklós, Sipos Géza I oszt. 10-10 frt; végre: Gömörly János IV. Fuchs Aladár, Mráz Elek III, Dövényi Gyula, Petrikovics Pál, Krausz Pál, Valent Pál, Holec Sámuel, Gerhard László II, és Bajdik György I-ső oszt. tanulók 5—5 frtjával. Tandij elengedésben részesült 23 tanuló, az elengedett tandij összeg 200 forint.

3. Az ágost. ev. népiskola, V-VI-dik osztályából a *gymnasiumba átlépő tanulók* közül 5 forintjával ez évben a következő 4 tanuló részesült jutalomban:

Bajdik György, Dietz Miklós. Gerhard Béla és Pazár Béla. Összesen 20 frt.

A jó magaviselet és ernyedetlen szorgalom által kitünő tanulók még a következő ösztöndíjakban részesültek:

4. A *Budapesten alakult „Szabolcsmegyei kör“* által ajánlékozott 3 drb 10 frankos aranyat, a kegyes adományozók kívánsága szerint, ujévi ajándéku következő tanulók kapták meg: Adamovics András I., Takács Lajos II. és Gunyecz István III. osztálybeliek.

5. *Somogyi Dezső „nyiregyházi születésű műegyetemi hallgató és tartalékos tüzérhadnagy“*, valamint *„Zsiska Julia nyiregyházi lakos“* névre tett 100—100 forintos alapítványok kamatai, két szegénysorsu tanulóknak, u. m. Gömörly János IV-dik és Petritkovics Pál II-dik oszt.-nak ítéltettek oda; mely jutalmak az alapító kívánsága szerint még 1884. febr. hó 18-kán lettek a két osztály előtt kihirdetve nt. Farbaky József ur által; az illető tanulók jutalmaikat azonban csak a jövő tanév elején veszik kézhez, az évi igazgatótól, midőn azt a kitűzött célra fordíthatják.

6. A mult évi értesítő 9-ik p.-nak 11. sz. a. jelzett s a helybeli lapokban is kihirdetett *Suták Antal-féle* alapítvány kamataiban 12—12 forintjával Gömörly János IV. és Kubacska András II-dik osztályu tanulók részesültek. Ez alapítvány kamatai, melyre az ág. evang.-on kívül, még rokon helv. hitv.-ak is pályázhatnak, e tanévben lett első ízben kiosztva.

7. A folyó évi márczius 15-két a Sóstón ünneplő kedélyes társaság 6 forint ajándékát, mely a magyar nyelvben legjobb előhaladást tett idegen ajkunak vala kiadandó, Kális Béla IV-dik oszt. tanuló nyerte.

8. A Nikelszky Andor nevére tett alapítvány kamataiból (26 frt 52 kr.) Riszdorfer Imre V. 13 frt 52 kr. és Soltész Gyula IV. 13 frtot kaptak.

9. Augusztinyi Jánosné-féle alapítványból (31 frt 13 kr.): Andráscsik Endre VI. 16 frt. Nagy Lajos VI. 15 frt 13 krt.

10. A Szekeres-féle alapítványból jutalmat kaptak (31 frt 7 kr.): Nádasi Jenő IV., Mráz Elek III., Kubacska András II. oszt. 8—8 frt; Kovács Imre IV. 7 frt 7 krt.

11. Zsizska-Gráf ösztöndíjból (25 frt 88 kr.): Kovács Ferencz V. 13 frt; Maurer László V. 12 frt 88 kr.

12. Kollner Illésné alapítvány kamatjaiból (10 frt 33 kr.) jutalmat nyertek: Fábry Károly III., Holek Sámuel II., amaz 5 frt 33 krt, emez 5 frt.

13. A „Bajusz kör“ alapítvány kamatjait 5 frt 22 krban: Buchner Sámuel V. o. tanuló nyerte el.

14. A Groák Zsigmond-féle alapítványnak évi teljes kamatait (25 frt 44 kr.) nyerte: Vietorisz József VI. oszt. tanuló.

15. Groska-féle alapítványból (20 frt 48 kr.), mint jó rajzoló lettek jutalmazva: Vietorisz József VI. 5 frt 49 kr.; Smotzer Ferencz VI, Gunyecz István III., Takács Lajos II. oszt. belü tanuló 5—5 frttal.

16. A gymnasiumi ifjuság által fentartott „Fillér-egyletből“ 46 frt osztatott ki; jutalomban részesültek: Fuchs Aladár III, Krausz Pál II. o. 10—10 frt; Hoffmann Sándor V. 8 frt; Sipos Gyula III., Takács Lajos II. 5—5 frt; Andráscsik József II., Bajdik György I. oszt. 4—4 frtot kaptak.

17. A dr. Szabó Dávid orvos úr — mint a mű szerzője — által ajándékozott 24 drb „Béla futása“ czimű hős költemény füzött példányából 12, darab a „Fillér-egylet“ költségén csinosan bekötötve, következő tanulóknak adatott emlékül: Bodnár István VI., Feldheim Jenő VI., Friedliber Sándor VI., Ungár Lajos VI., Bertalan Kálmán VI., Batári Benjámín V., Flegmann Adolf IV. Gömöry János IV., Nagy Zoltán IV., Merle Béla IV., Virágh László III., Lukács István III. oszt. (Érték 34 frt o. é.)

19. A tápintézeti ellátásért fizetendő (50 forint évi) díjból elengedettett 4 tanulóknak 175 forint; ugyanis kettő egészen ingyen, 3 pedig féldíj fizetéssel vétetett fel.

Tanítványaink között ez évben különböző czimen kiosztott jutalom 729 frt 8 kr., melyből ágost. ev. tanuló 369 frt 71 krt, más vallásfelekezethez tartozók 359 frt 37 krt kaptak. A felsőbb osztályokba járó szorgalmas és jó magaviseletű tanulóknak ezenkívül tetemes segélyül szolgált az, hogy mint correpetitorok, a tanári kar előleges engedélye folytán, — alkalmaztattak kisebb tanuló mellé.

11. Egészségi állapot

A lefolyt tanévben a tanuló ifjuság egészségi állapota „jó-nak“ jelezhető. Az őszszel és tavasszal jelentkező vörhenyben tanítványaink közül öt tanuló szenvedett ugyan és maradt huzamosabb ideig távol az iskolától; mindamellert a betegség szerencsés lefolyásu volt.

A tanári testület tagjai közül sem mulasztotta el köteles tanórait egy sem betegség miatt.

A tantermek szellőztetésére kellő gond vala fordítva; a második és harmadik tanóra közötti szünetet a tanuló az e czélra kijelölt tágas iskolai udvaron, szabadon töltötték el.

Haláleset nem fordult elő.

12. Szigorlatok.

A két félre osztott tanévben a téli szigorlatok január 21—30-ig, a nyári szigorlatok 16—26-ig tartattak meg. A közvizsgák június 25- és 26-án a szülők és tanügybarátok részvétele mellett folytak le. — A tanévet „Zárünnepély“ fejezte be.

13. Adományok. Új alapítványok.

I. A m. t. közönség ez évben is megemlékezett iskolánkról s a következő adományaival bizonyítá be ismételve nagybecsü pártfogását:

1. Dr. Szabó Dávid orvos ur az általa szerzett „Béla futása“ czimű hősköltemény 24 példányát ajánlotta fel a gymn. tanuló között kiosztás végett.

2. Materny M. Lajos intézetünk volt tanára, jelenleg debreczeni lelkész ur, 17 darab értékes művel gazdagítá a könyvtárat. (lásd „Gyűjtemények.“)

3. A mult 1882/83-ik tanév végén Palánszky Sámuel, Májerszky Béla és Nagy Lajos (kir. törv. bíró) urak 1—1 frtot adományoztak jeles tornászok megjutalmazására.

4. Henter Antal ur két szekrény lepkegyűjteményt, Dillinger János ur 11 drb mésztuffot s egy — állítólag — 300 éves acél óragépszerkezetet; Fekete Emma kisasszony egy függő czinkefészket; Sexty Gyula ur egy podiceps cristatust, melyet Textorisz V. ur volt szives kitönni; Chotvács Ágost ur egy bronzérmét; Dr. Konthy Gyula orvos ur több darab praeparált embercsontot adományoztak.

5. A nmélt. vallás- és közoktatásügyi miniszterium segítségével a Magyar Tudományos Akadémia nagybecsű kiadványai csekély díjfizetés mellett az iskola tulajdonába mentek át.

6. A Budapesten alakult „Szabolcsmegyei Kör,” melynek tagjai iskolánk hálás emlékü növendékei. 1883. évi okt. 31-én 3 drb. 10 francos aranyat ajánlottak fel az alsó három osztályban leendő kiosztás végett, mely újévkor ki is osztatott.

7. A márt. 15-ét a Sóstón ünneplő társaság Kralavánszky Mór ügyvéd ur indítványára 6 forintot gyűjtött s kézbesített az igazgatóságnak egy idegen ajku jó előmenetelű tanuló megjutalmazására.

8. Sárny Pálné urnő egy kedélyes összejövetel alkalmával 4 frt 60 krt. gyűjtött a gymnas. építkezési alap növelésére, mely az illető alaphoz csatoltatott.

9. A nyiregyházi „Takarékpénztár-Egyesület” 50 frt adományával gazdagította az építkezési alaptőkét, a tápintézetre pedig 20 frintot adományozott.

10. Palánszky Sámuel ur gymn. felügyelő, az önképzőkör könyvtárát 7 drb. művel ajándékozta meg, (lásd. „Gyűjtemények“).

11. Nyiregyháza város lelkes közönsége a tápintézetre eszközölt őszi gyűjtés alkalmával a tápintézeti növendékek élelmezésére ez évben 149 frt 94 krt. adományozott. Maga a város ez összegen kívül 50 frttal segítette a tápintézetet.

12. Egy magát megnevezni nem akaró tanügybarát csinos bronz írókészletet ajánlott fel azon czélból, hogy az a magyar önképzőkör azon tagjának adassék jutalomképen, aki a magyartörténelem köréből meritett tárgy felett aránylag legjobb értekezést mond előszóval.

13. A helybeli jótékony nőegylet által rendezett műkedve-

lői szini előadás jövedelméből iskolánk szintén részesült a tiszta jövedelem egy harmadában, (a számadat még most nem áll rendelkezésemre.)

14. Fodor József ur debreczeni építész mérnök egy, az igazgatóhoz benyújtott nyilatkozatában 500 frtot ajánl fel a gymn. alap növelésére. (Az összeg rövid idő alatt be fog fizettetni.)

15. Nyiregyháza város képviselő testülete a felállítandó ujjgymnasiumi épület és az iskola 8 osztályúvá leendő fejlesztésére 35,000 forintot s az épülethez szükséges téglamenyiséget (7—8 százezer) adományozott.

Midőn a fentebbi kegyes adakozóknak a gymnasium iránt tanusított nemes tettökért s szives adományaikért, e helyen is őszinte szivből eredő hálás köszönetet mondanék, kedves kötelességemnek tartom a város nagybecsű és örökidőre kiható adományozásának történelmi fejlődésével részletesebben foglalkozni s azt az adatok hiteles ideiktatásával minden részleteiben megörökíteni. (Lásd, a II. szám alatt „Gymnasium ujjászületése.” cz. cikket.)

14. Könyvtárak. Gyűjtemények.

I. A gymnasiumi tudományos könyvtár szaporodott:

a) vétel útján, az iskolai tanács által e czélra megszavazott 50 frtból, melyhez a mult évi maradvány 18 frt 72 kr is csatoltatott, a következő művek szereztettek: Budenz album: Finaly a latin nyelv teljes szótára; Barna Horatius versei; Emery A növény élete. A természettudományi közlöny és társulat kiadványai. Magyar tanügy. Középiskolai tanári közlöny. Philologiai Közlöny. Magyar nyelvőr. „Villám”, term. tud. szaklap és a Pozsonyban megjelenő „Egyház és Iskola” cz. szaklapok. Fentebbi összegből több könyv bekötetett.

Megszereztettek továbbá a Magyar Tudományos Akadémia kiadványai, melyek közel 450 frt értéket képviselnek; a nagy-mélt. vallás-közoktatásügyi miniszterium pártfogása és tettleges segítségével iskolánk is abban a szerencsében részesült, hogy a nagybecsű kiadványokat 25 frtéért és szállítási költségekéért kapta meg. A művek következők: Abel: Adalékok. Egyetemeink Aris-

tophanes vigjátékai I—III. k. *Aristoteles* Ethikája. *Bánóczi*, Révai élete. *Beöthy L.* A társadalmi fejlődés kezdetei I. II. k. *Bethlen G.* kiadatlan politikai levelei. *Csanádi A.* Must és bor. *Curtius* A görögök története I—VI. k. *Euclides* Elemei. *Henszlmann.* Székesfehérvári ásatások. *Helmár.* Bonfiniusnak jellemzése. *Kalchbrenner.* Magyarország hártagombáinak képei 1—4 füzet. *Knauz* Kortan. Országos tanács története. *Koch.* Dunai trachytesoport. *Kruspér.* Légtüneti észleletek. *Lewes.* Goethe élete I—II. k. *Laveleye.* Kormányformák. *Mayr Gy.* A társadalmi élet törvényszerűsége. *Maine-Sumner H.* A jog őskora. *Molnár A.* A közoktatás története Magyarországon I. Műregészeti kalauz I—II füzet. Nyelvemléktár I—VIII. *Br. Nyáry J.* Az agteleki barlang. *Nádasdy F.* nádor csal. levelezései. *Pauer Gy.* Wesselényi I—II k. *Pesti Várispánságok.* Eltűnt régi vármegyék I—II. A szörényi bánóság I—III. k. II. *Rákóczy F.* levéltára I. oszt. I—IX. k. A két Rákóczy Gy. családi levelezése. II. Rákóczy önéletrajza. II. Rákóczy Gy. és az európai diplomácia. *Simonyi* kötőszók I—II. k. *Symonds* A Renaissance Olaszországban I. II. k. *Szász K. Gr.* Széchenyi és az Akadémia megalapítása. *Szabó K.* Régi magyar könyvtár. *Szilády A.* Temesvári Pelbart élete és munkái. *Szilágyi S.* Bethlen G. és a svéd diplomácia *Szinnyei J.* Repertorium I. 1. és II. 1. k. *Thaly* Ocskay László. *Taine.* A jelenkori Franciaország alakulása I. III. k. *Thierry.* A római birodalom képe. — Gr. *Tököly Imre* levelezései. *Trefort.* Tanulmányok. *Vámbéry.* A magyarok eredete. *Vass.* Hazai és külföldi iskolázás az Árpád korszak alatt. *Wenzel* Magyarország bányászatának története. Magyar országgyűlési Emlékek I—VIII. k. Erdélyi orsz. gy. emlékek. I—VIII. k. Anjoukori diplomáciai Emlékek. I—III. k. Mátyáskori dipl. Emlékek I—IV. k. Török-magyar kori történelmi Eml. I—IX. és az Index. Magyar történelmi tár VII—XXV. Verancsics munkái. (Mon. Hung. Hist. II. oszt. 2. 3. 4. 5. 6. 9. 10. 19. 20. 25. 26. 32. f.) *Tököly Imre* naplói. Mon. Hung. Hist. II-ik. k. Nyelvtudományi Értekezések: V. 5. 7. sz. VI. 1. 2. 4—10. sz. VII. 1—7. 9. 10. VIII. 1—10. sz. IX. 1. 2. 4. 5. 6. 11. 12. sz. X. 1—13. Történettudományi Ért. I. 1. sz. VI. 1. 2. 5. 6. sz. VII. 1—6. 8. 9. sz. VIII. 6. 7.

10. sz. IX. 4. 11. 12. sz. X. 2. 3. 5. 7. 8. 10. Mathem. és termtud. közlem. II—XVI. köt.

Jegyzet. Ugyanezen könyvtár részére egy diszes könyvszekrény szereztetett; melyben az újabbkori tud. művek, a régi könyvtártól elkülönítve lesznek elhelyezve.

b) ajándék útján: *Materny M. Lajos* ur, az intézet volt tanára jelenleg debreczeni lelkész, következő művekkel gazdagította könyvtárunkat: *Euclides* Elemei; *Petzval O.* Felsőbb mennyiség-tan; *Lutter Nándor.* Mértan 4 f. *Császár.* Algebra; *Subic.* Physika, *Weinhold.* Experimentalphisik; *Bluntschl.* Az államjog és politika története; *Arányi.* Betűszám. példák; *Thierrs.* I. Napoleon első trónlemondása; *Muszinszky et Prihoda* Terrainlehre; *Berecz és Lutter.* Menyiség-tani és természettani földr. *Berecz* „A különleges term. föld. alapvonalai. *Hüttl.* Methodik d. geogr. Unt; *Kuncz* gymnasiumi paedagogia. — Közoktatás 1882. évfolyama.

II. A magyar önképzőkör könyvtára számára két alkalmas szekrényt vásárolt s abban könyveit elhelyezte. Ez évben a következő művekkel gyarapodott: *Palánszky Sámuel* ur adománya: *Az álomjáró.* *A malom alatt.* *Erzsók asszony története.* *Fáy A.* összes művei I. k. *Egy igaz polgár élete.* *A fősvény,* *Schmid.* ifj. iratok. *A falu őrangyala.* *Nagy Lajos* VI. oszt. tanuló ajándékozta: *Csokonay M.* versei. *Egy ismeretlen adott 3 művet.* *Vietorisz J.* VI oszt. tanuló: *Két élet* *Cserey.* *Aranyszemek a talmudból.* *Történelmi adomák.* *Ungár L.* VI. o. tanuló. *A háládatosság ifj. irat.* *Kazinczy* testvérek: *Magyar-Német Lexikon.* A kör saját költségén megvette a „Magyar Helikon“ cz. műnek eddig megjelent füzetait.

III *A természetrajzi s egyéb gyűjtemények* számára ajándékoztak: *Fekete E. k.* a. egy függő czinkefészket. *Henter A.* ur 2 szekrény lepkegyűjteményt. *Dillnberger Lajos* ur 11 drb mésztuff- és egy állítólag 300 éves aczél óra-gépszerkezetet. *Textoris Viktor* ur pedig kitömté a *Sexty Gyula* ur által ajándékozott *Podiceps cristatus-t.* *Chotvács Á.* egy *Kolumbusz Kristóf* köriratú bronzérmét.

IV. *A vegy- és természettan* tanításához szükséges szerek, a kísérletek szükségleteihez képest szereztek be.

V. A rajztanításhoz megvásároltattak: Szemlér M. és Saudemann mintái, az ábrázoló mértanhoz; J. Herdtle és M. Hauk: geometr. Ornamenten Vorlage; W. Suffenhauer és C. Mosen építészeti rajzminták.

15. Tápintézet.

Tápintézeti ellátásban részesült a lefolyt tanévben 9 tanuló. Ezek közül 4 a teljes 50 frtnyi díjat fizette, féldijas volt 3, egészen ingyenes 2.

I. A tápintézet bevételeit képezte:

1. Pénztári maradvány az 1882/3-ik tanévről	1606	frt	92	kr.
2. A tápintézeti alapítvány 1883-ik évi kamatja	237	„	74	„
3. Egyházkerületi gyűjtés	202	„	38	„
4. Nyiregyházán eszközölt gyűjtés	149	„	94	„
5. Nyiregyháza város adománya	50	„	—	„
6. Nyiregyházi takarékpénztár adománya	20	„	—	„
7. Kőszegi Vinkler József	4	„	—	„
8. Tanulók által befizetett díj	165	„	—	„
9. Időközi kamatokból 1883. decz. 31-ig	33	„	—	„
	összesen	2468	frt	98 kr.

II. Kiadás:

1. A tanulók ellátására	680	frt	—	kr.
2. Vegyes kiadás	7	frt	44	kr.
	összesen	687	frt	44 kr.

III. Mérleg:

Bevétel	2468	frt	98	kr.
Kiadás	687	frt	44	kr.
	maradvány	1781	frt	54 kr.

Ehez járul még követelésként öt tanulótól mintegy 87 frt 50 kr.

Ennélfogva az összes maradvány 1869 frt 04 kr.

A tápintézetbe vallásfelekezeti különbség nélkül vétetnek fel a tanulók. Ebédre kapnak mindennap levest, hust, főzeléket;

hetenként egyszer sültet és tészta-ételt, kellő adag kenyeret; a vacsora főzelék és kenyérből áll.

Ebéd és vacsoráért 50 frtnyi díj fizettetik, két egyenlő részben félévenként előre.

Azon tanulók, kik a tápintézeti díjnak egészben vagy részben való elengedéseért folyamodni akarnak, kérvényüket folyó évi aug. 31-ig adják be az igazgatóhoz.

IV.
Tanári kar.

Folyó- szám	Tanár neve	Mióta tanár?	Tantárgy	Heti óra szám
1.	Chotvács Ágost, r. tanár, az V. osztály főnöke, a francia nyelv magántanára, a filléregylet elnöke.	1874	Vallástan I—II. Német nyelv I—VI. Görög V—VI.	22
2.	Kovács János, r. tanár, a IV-ik osztály főnöke, a tud. könyvtár kezelője.	1865	Vallástan III—V. Latin III—IV. Mennyiségtan. III. IV. Mértan. I.	22
3.	Leffler Sámuel, r. tanár, ez évi igazgató, az első osztály főnöke, az iskolai tanács jegyzője, a magyar önképző-kör és gymu. zenekar elnöke, az ifjusági könyvtár őre.	1874	Latin nyelv I.—II. V. VI.	22
4.	Martinyi József, r. tanár, a VI-ik osztály főnöke.	1868	Vallástan V—VI. Magyar III—VI } 22 Történelem V—VI } Rajz I—VI. 6	28
5.	Materny M. Lajos, (az első félévben) r. tanár, a III. osztály főnöke, a természettani szertár őre.	1875	Földrajz II. III. IV. Történelem III. Természettan IV Mennyiségtan V. VI.	22
6.	Mészáros Ferencz, (a második félévben) ideiglenes tanár, a III. osztály főnöke, a természettani szertár őre, a gyorsírászat m. tanára.	1872	Történelem II—III. IV. Természettan III. Mennyiségtan V. VI. Vegyten IV.	22
7.	Szlaboczký Imre, r. tanár, a II-ik osztály főnöke, a természetrajzi gyűjtemények őre, tápintézeti ephorus, a tanári értekezletek jegyzője.	1873	Számten I—II. Mértan II. Természetrajz I. II. V. VI. Magyar nyelv I. II.	22
8.	Nagy Lajos, énekvezér és orgonista az ág. ev. egyházban.	1868	Egyházi és műének I—VI.	4
9.	Kontra Vazul, hitelmező, egri érsekmegyei áldozár	1881	Róm. k. vallástan I—VI.	6
10.	Stoffan Lajos, ev. tanító.	1882	Testgyakorlat I—VI.	4
11.	Guttmann Jakab, izr. hit- és főelemi tanító.	1876	Izr. vallástan I—VI.	3

V.

Az 1883 84-ik tanévben követett tanterv.

I. Osztály.

Vallás. Hetenkint 2 óra. Ker. katekizmus. Tk. Sztéhlo, Ó-testamentomi bibliai történetek. Tk. Varga. Tanár: Chotvács Ágost.

Latin nyelv. Het. 6 óra. Alaktan, a verba deponentia hajlításáig; szavak emlékelése; az alaktannak megfelelő fordítási gyakorlatok elemző taglalása; házi dolgozatok az írás-, név- és igeragozás begyakorlására. Tk. Szénássy S. Tanár: Leffler Sámuel.

Magyar nyelv. Het. 3 óra. Hangtan. Hangesere. Szótagolás. A szók helyes írása. Nagy kezdőbetűk. Szótan. Névragozás. Igeragozás. Megfelelő gyakorlatok és olvasmányok. Szavalás Tk. Ihász Gábor. Olv. k. Erdélyi Indali P. Tanár: Szaboczký Imre.

Német nyelv. Het. 2 óra. Olvasás, írás, határozott- és határozatlan névelő, fő- és melléknév; folytonos fordítás és írásbeli gyakorlatok. Tk. Szemák. Tanár: Chotvács Ágost.

Földrajz. Het. 2 óra. Általános földrajzi fogalmak magyarázata. A mértani s természettani földrajz elemei, s a Földközi tenger melletti országok részletesen. Tk. Dienes Péter. Tanár: Martinyi József.

Számten. Het. 2 óra. Négy alapművelet egy és többnemű egész számokkal és tizedes törtekkel, szétbontás, összevonás, községes törtek. Tk. Mocnik-Szabóky. Tanár: Szlaboczký Imre.

Mértan. Het. 2 óra. Vonalak. Szögek, háromszögek. Tk. Mocnik-Szabóky. Tanár: Kovács János.

Természetrajz. Het. 2 óra. Állattan: emlősök, madarak, hüllők, halak, kételtűek, rovarok. Tk. Pokorny-Dékány. Tanár: Szlaboczký Imre.

Rajz. Het. 1 óra. Landau és Schröder vezérfonala szerint. Tömeg tanítás. Tanár: Martinyi József.

Műének. Het. 2 óra. Hangképzési gyakorlatok, tekintettel a hangok állására, időtartamára és erejére; gyakorlatilag bevezetve a hanglépcsők, tetrachorda és hanglétrák ismeretébe. A hangtér- és hangjegy-állvány ismertetése, a hangjegyek állásának a hangjegy-állványon, számokkal való megkülönböztetése. Hangtalálási gyakorlatok. Több szólamu éneklésnél a szólambeli önállóságot célzó előgyakorlatok. Két- és három-szólamu énekdarabok gyermekkarban. Tanár: Nagy Lajos.

Testgyakorlat. Het. 2. óra, az őszi és tavaszi hónapokban. Szabad- és szergyakorlatok. Tanár: Stoffan Lajos.

II. Osztály.

Vallás, mint az első osztályban.

Latin nyelv. Het. 5 óra. Az alaktan befejezése. Hatvan kisebb-nagyobb összefüggő olvasmány elemező taglalása és részben emléke lése. Házi dolgozatok. Tk. Szénássy S. Tanár: Leffler Sámuel.

Magyar nyelv. Het. 3 óra. Szóragozás. A főnév-, melléknév, névelő- és számnév használata mondatban. Névmasok, igitan. A helyesírás általános szabályai. Költemények emlékelése s mondattani elemzése. Írásbeli dolgozatok. Tk. Mártonffy. Olv. k. Erdélyi I. Tanár: Szlaboczký Imre.

Német nyelv. Heti 2 óra. Az első osztályban tanultak ismétlése mellett a számnév, névmás; a segéd-, gyöngé- és erős igék ragozása, folytonos fordítás és írásbeli gyakorlatok. Tk. Szemák. Tanár: Chotvács Ágost

Földrajz. (első félévben) het. 4 óra. Európa közép. nyugati és északi része. Ázsia. Térképrajzolás. Tk. Batizfalvy. Tanár: Materny Lajos.

Történelem (második félévben) het. 3 óra. Az ókorból: Assyria, Babilonia, India, Görögország és Róma története a császárokig. Tk. Ladányi G. Tanár: Mészáros Ferencz.

Számtan. (első félévben) het. 3 óra. Viszonyok, arányok; egyszerű hármasszabály; százalékszámítások. Tk. Mocnik-Szabóky. Tanár: Szlaboczký Imre.

Mértan. (második félévben) het. 3 óra. A négyszögek és sokszögek szerkesztése s főbb tulajdonságaik ismertetése. Területszámítás. Idomok átalakítása és felosztása. Pythagorasi tétel. Egyenes vonalok arányossága, háromszögek hasonlósága. Tk. Mocnik-Szabóky. Tanár: Szlaboczký Imre.

Természetrajz. Het. 3 óra. Ásványtan. Tk. Dr. Szabó József. Növénytan. Tk. Pokorny-Dékány. Tanár: Szlaboczký Imre.

Rajz. Het. 2 óra. Landau és Schröder vezérfonala szerint. Tömegtanítás. Tanár: Martinyi József.

Műének, mint az első osztályban.

Testgyakorlat, mint az első osztályban.

III. Osztály.

Vallás Het. 2 óra. Keresztény egyházháztörténet. Sopronyi kiadás és füzetek szerint. Tanár: Kovács J.

Latin nyelv. Het. 6 óra. Az alaktan ismétlése. Mondattan: Bartal és Malmosi mondattan vázlatából, a bevezetéstől az összetett mondatokig; a hozzá tartozó gyakorlatokkal. Szamosi Tirocinium poëticumából 70 sor vers, 23 mese, alaktanilag és mondattanilag elemezve, fordítva és emlékelve. Corneliusból „Miltiades“ fordítva. Tanár: Kovács J.

Magyar nyelv. Het. 3 óra. Mondattan, szóvonzat. Olvasmányok s az olvasottak mondattani elemzése. Írásbeli dolgozatok. Szavalás. Tk. Imre S. Olvasó könyv. Baráth. Tanár: Martinyi József.

Német nyelv. Het. 2 óra. Az alaktan rendszeresen. Olvasmányok, fordítások, kisebb darabok emlékelése. Írásbeli gyakorlatok. Tk. Ballagi. Olv. k. Felsmann. Tanár: Chotvács Ágost.

Földrajz, (első félévben) het. 3 óra. Amerika és Ausztrália. A mennyiség- és természettani földrajz alapvonalai. Tk. Batizfalvy és Környei. Tanár: Materny Lajos.

Történelem. Het. 3 óra. Róma története a köztársaság keletkezésétől; közép- és ujkor. Tk. Ladányi G. Tanár: Mészáros Ferencz.

Menyiségtan. Het. 3 óra. Első félévben: Betűszám- és hatvány- és gyökmennyiségek. Második félévben mértan: Kör, kerület, hajtalék és mentelék Tk. Mocnik-Szabóky. Tanár: Kovács János.

Természettan. (Második félévben) het. 3 óra. A testek általános tulajdonságai; a hőtan; a részecserők hatása. Delejesség és villanyosság. Tk. Greguss. Tanár: Mészáros Ferencz.

Rajz. Het. 2 óra. Szabadkézi rajz. Tanár: Martinyi József.

Műének Het. 2 óra. Négyszólamu énekdarabok vegyes karban. A tanított műdarabok homophon, részben polyphon alakban vannak tartva. Az ág. ev. tanulókkal egyházi melódiák ismétlése. Tanár: Nagy Lajos.

Testgyakorlat. Het. 2 óra, az őszi és tavaszi hónapokban Szabad-, rend- és szergyakorlatok. Tanár: Stoffan Lajos.

IV. Osztály.

Vallás mint a harmadik osztályban.

Latin nyelv. Het. 6 óra. Mondattan az összetett mondatoktól, a mellérendelt mondatokig; megfelelő szó- és írásbeli gyakorlatokkal. Tankönyv Bartal és Malmosi. Prosodia metrika. Tk. Schultz-Varga. Corneliusból: Chabriás, Timotheus, Pelopidas, Hamilcar, M. Porcius Cato; szavak, fordítva és elemezve, Themistocles, Epaminondas, Hannibal részben emlékelve is. Tirocinium poëticumból. A tavasz, az idő hatalma. Vulgus amicitias utilitate

probat. Orestes és Pilades. Busiris és Phalaris. Icarus fordítva és verstanilag elemezve. Tanár Kovács János.

Magyar nyelv. Het. 3 óra. Mondatkötés. Irálytan. Verstan. Mondattani és verstani elemezések. Költemények emlékelése; írásbeli dolgozatok, különösen ügyiratok készítése. Tk. Imre S. Olv. k. Baráth F. Tanár: Martinyi József.

Német nyelv. Het. 2 óra. Mondattan. Szórend. Olvasmányok fordítása és emlékelése. Írásbeli dolgozatok. Tk. Ballagi Olv. k. Felsmann. Tanár: Chotvács Ágost.

Földrajz. (Első félévben) het. 3 óra. Magyarország és Ausztria földrajza. Térképrajzolás. Tk. Scholtz. Tanár: Materny Lajos.

Történelem. (Második félévben) het. 3 (később 4) óra. Magyarország története a honfoglalástól 1848-ig. Tk. Ladányi. Tanár: Mészáros Ferencz.

Menyiségtan. Het. 3 óra. (Első félév). Összetett hármasszabály, kamatos kamatszámítás, társaság-, vegyítés- és láncszabály, elsőrendű egy- és több ismeretlennel bíró egyenletek. (Második félév). Mértan: tömormértan. Tk. Mocnik-Szabóky. Tanár: Kovács János.

Természettan. (Első félévben) het. 2 óra. A szilárd testek egyensulya és mozgása. Hangtan és fénytán. Tk. Greguss. Tanár: Materny Lajos.

Vegytan. (Második félévben) het. 3 óra. A vegyítésről általában, vegyképletek, egyszerű- és összetett testek. A nem fémi elemek és fontosabb vegyületeik. Kisérletek. Tk. Dékány R. Tanár: Mészáros Ferencz.

Rajz. Szabadkézi rajz. Het. 2 óra. Tanár: Martinyi J.

Műének, mint a harmadik osztályban.

Testgyakorlat, mint a harmadik osztályban.

V. Osztály.

Vallás. Het. 2 óra, az új szövetségi könyvek részletes ismeretése. Egyes könyvek válogatott részeinek olvasása és magyarázata. Tk. Zsarnay. Tanár: Martinyi József.

Latin nyelv. Het. 3 óra. C. Jul. Caesaris. „de bello Gallico“ lib. I—III-us, részletesen fejtegetve és emlékelve: a lib. VI-us *cur-siv* olvasása, előre bocsájtva Gallia földrajzát. P. Ovidii Nasonis *Metam.* lib. „Phaëton és a hetiadák.“ „Ep. de Ponto. ad. Maximum“ I. 9. elegia), *Tristium* lib. I-us elegia I.-a fordítva, fejtegetve és emlékelve. Irodalomtörténeti bevezetés. Mondattan ismétlése, Latin verstan. Iskolai és házi dolgozatok. Fordítási gyakorlatok magyarból latinra. Kolmár-Svábi Tkve szerint. Tankönyvek: Budaváry J. Caesar; Veres I. „Carmina Selecta Ovidii.“ Tanár Leffler Sámuel.

Görög nyelv. Het. 4 óra. Az alaktanból a hangjelzés, főnév, melléknév, igehatározó, névmás, számnév, a rendes omega végzetű igék: hajlítása Curtius-Kiss nyelvtana szerint, megfelelő szó és írásbeli gyakorlatokkal Schenkel Kiss gyakorlókönyvéből. Tanár: Chotvács Ágost.

Magyar nyelv. Het. 3 óra. Költészettan: költői tartalom, anyag, alak, költői irány és fajai. Verstan. Az elbeszélő és leíró költészet. Olvastatott s fejtegettetett több kisebb-nagyobb költői mű, különösen olvastattak: Arany János balladáit, Toldija és Toldi estéje. Írásbeli dolgozatok, szavalmányok. Tk. és Olv. k. Torkos L. Tanár: Martinyi József.

Német nyelv. Het. 2 óra. Több prózai és költői darab fordítása, elemzése és emlékelése; irodalmi, szépirodalmi s nyelvészeti szempontból tárgyalva. Heinrich írásbeli dolgozatok. Tanár: Chotvács Ágost.

Történelem. Het. 3 óra. Ó-kor. Tk. Mangold L. Tanár: Martinyi József.

Mennyiségtan. Het. 4 óra. Algebra: az alaplételek algebrai mennyiségekkel, a számok elmélete, közönséges törtek, arányok és aránylatok, hatványozás. Mértan: vonalak, szögek, három-, négy- és sokszögek; területszámítás, körtan. Tk. Mauritz R. és Abel k. Tanár: Materny Lajos (az I-ső félévben), Mészáros Ferencz (a II-ik félévben).

Vegytan. (Első félévben) het. 3 óra. Fő elemek és főbb vegyületeik. Szerves vegytan. Tk. Dékány R. Tanár: Szlaboczký Imre.

Természetrajz. (Második félévben) het. 3 óra. Ásványtan és földtan. Tk. Kriesch. Tanár: Szlaboczký Imre.

Rajz. Het. 1 óra. Szabadkézi rajz. Tanár: Martinyi József.

Testgyakorlat, mint a harmadik osztályban.

VI. Osztály.

Vallás, mint az ötödik osztályban.

Latin nyelv. Het. 6 óra. C. Sallust. Crispi, „Iugurtha“-jából 35 fejezet. Oratio Ciceronis „in Catilinam“. I. P. Virgili M. Aeneidos lib. VI-us Bucolic. lib. I. ecloga I; részletesen fejtegetve s nagy részben emlékelve. Iskolai és házi dolgozatok. Fordítások magyarból latinra, Kolmár-Sváby gyakorlókönyve szerint. Tk. Holub M. és Veress I. Tanár: Leffler Sámuel.

Görög nyelv. Het. 4 óra. Az alaktanból a „mi“ és a rendhagyó omega végzetű igék, Curtius-Kiss nyelvtana szerint. Megfelelő szó- és írásbeli gyakorlatokkal, Schenkel Kiss gyakorlókönyvéből. Olvasmány: az I. félévben összefüggő prózai és költői szakaszok; II. félévben Schenkel Horváth Chrestomathiájából Xenophon Anab. I. és Cirop. I. könyve válogatott fejezeteinek elemzése, fordítása, s részben emlékelése. Tanár: Chotvács Ágost.

Magyar nyelv. Het. 3 óra. I. félévben: Költészettan. Alanyi- és színi költészet. Tk. és Olv. k. Torkos L. II. félévben: Szónoklattan. Tk. Verböczy. Olvastatott több szónoki mű, Kölcsei F., Kossuth L. és Cicero magyarra fordított beszédeiből: Írásbeli dolgozatok. Szavalás. Tanár: Martinyi József.

Német nyelv. Het. 2 óra. Hosszabb költői és prózai darabok olvasása, fejtegetése és emlékelése. Olv. k. Heinrich írásbeli dolgozatok. Tanár: Chotvács Ágost.

Történelem. Het. 3 óra. Középkor. Tk. Mangold L. Tanár: Martinyi József.

Mennyiségtan. Heti 3 óra. Algebra. Az alsó műveletek ismétlése, hatványozás, gyökvonás, tizes számrendszer, logaritmusok, elsőfoku egyenletek egy- és több ismeretlennel. Mértan. Szög-mértan, háromszögtan alkalmazása, a derék és ferdeszögű háromszö-

gek, négyes szabályos sokszögek megoldására; néhány gyakorlati feladat megfejtése; óránkiut írásbeli feladatok. Tk. Mauritz R., Bajusz M. és Abel K. Tanár: Materny Lajos. (I. félév; Mészáros Ferencz a II. félévben).

Természetráajz. Het. 3 óra. Állattan. Tk. Papp. I. Növénytan, növényboncztan és részletes növénytan. Tk. Papp. Tanár: Szlaboczky Imre.

Rajz. Het. 1 óra. Tanár: Martinyi J.

Testgyakorlat, mint az ötödik osztályban.

VI

A tanórák táblás átnézete.

Osztály	Vallástan	Latin ny.	Görög ny.	Magyar ny.	Német ny.	Földrajz és történet	Szám- és mértan	Term. tudományok	Rajz	Ének	Testgyakorlat	Heti óra szám
I.	2	6	—	3	2	2	4	2	2	2	2	27
II.	2	5	—	3	2	3	4	3	2	2	2	28
III.	2	6	—	3	2	3	3	3	2	2	2	28
IV.	2	6	—	3	2	3	3	3	2	2	2	28
V.	2	5	4	3	2	3	4	3	1	2	2	31
VI.	2	6	4	3	2	3	4	3	1	2	2	32
Összesen	12	34	8	18	12	17	22	17	10	12	12	174

VII.

Statistikai táblázatok. A gymnasiumi tanulók:

a) vallás, — előmenetel s nyelvi viszonyaikat illetőleg.

Osztály	Felvételt			Vallásra nézve				Előmenetelre nézve		Anyanyelvre nézve			Évközben	Maradt az év végén			
	nyilvános	magán	összesen	ág. ev.	helv. hitv.	evang.	róm kath.	gör. kath.	mózes	haladó	ismétlő	magyar			német	tót	kilépett
I.	55	8	63	14	11	1	22	56	7	61	2	—	—	—	2	—	61
II.	43	4	47	18	13	—	10	45	2	44	2	1	—	—	2	—	45
III.	34	6	40	8	12	—	11	39	1	40	—	—	—	—	1	—	39
IV.	22	4	26	10	4	—	11	24	2	24	2	—	—	—	—	—	—
V.	23	2	25	6	5	—	9	23	2	25	—	—	—	—	1	—	24
VI.	15	1	16	4	2	—	4	16	—	16	—	—	—	—	—	—	16
Összesen	192	25	217	60	47	1	67	203	14	210	6	1	6	—	6	—	211

b) A tanulók életkora, osztály és vallásfelekezetei szerint összehasonlítva.

Osztály szerint	A tanulók közül született										Összesen	Vallás szerint	É v e s										Összesen
	1863	1866	1867	1868	1869	1870	1871	1872	1873	1874			9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
I.	—	—	—	—	—	2	13	18	17	13	63	ág. ev.	1	2	9	16	14	5	10	2	—	1	60
II.	—	—	—	1	—	13	16	12	5	—	47	helv. lútv. evang.	1	6	3	7	13	6	2	3	1	—	47
III.	—	—	—	2	5	14	13	6	—	—	40	r. k.	2	6	7	10	3	5	7	—	2	—	42
IV.	—	—	1	5	7	6	7	—	—	—	26	g. k.	—	—	—	16	1	—	—	—	—	—	1
V.	1	1	3	9	10	1	—	—	—	—	25	izr.	9	8	12	5	10	5	2	—	—	—	67
VI.	—	2	3	7	4	—	—	—	—	—	16												
Összesen	1	3	7	24	26	36	49	36	22	13	217	ÖSSZESEN	13	22	36	49	36	26	24	7	3	1	217

c) A tanulók szüleinek polgári állása.

Osztály	Értelmiségi	Önálló östermelők, v. bérlők	Kereskedők	Iparosok	Köz- vagy magán tisztviselők	Személyes szolgálatot tevők	Összesen
I.	19	10	12	14	7	1	63
II.	17	6	4	8	12	—	47
III.	11	5	6	7	11	—	40
IV.	7	3	4	2	10	—	26
V.	10	2	3	2	7	1	25
VI.	2	4	3	2	4	1	16
Összesen	66	30	32	35	51	3	217

d) A tanulók származási helyének áttekintése.

Helynév	O s z t á l y						Összesen
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	
Nyiregyháza városa	31	23	17	14	13	7	105
Szabolcsmegye	18	7	15	5	3	2	50
Abaujmegye	1	2	—	1	1	—	5
Árvamegye	—	—	—	—	1	—	1
Békésmegye	—	—	1	—	—	—	1
Beregmegye	—	1	2	—	1	1	5
Biharmegye	1	3	—	—	2	—	6
Borsodmegye	—	—	1	—	—	1	2
Csongrádmegye	1	—	—	—	—	—	1
Gömörmegye	—	1	—	—	—	—	1
Hajdumegye	3	2	2	2	—	1	10
J.-K.-Szolnokmegye	1	—	—	—	—	1	2
Nográdmegye	—	—	—	—	—	1	1
Pestmegye	1	—	—	—	—	—	1
Szatlmármegye	1	3	1	1	1	1	8
Szepesmegye	3	4	—	2	—	1	10
Temesmegye	1	—	—	—	1	—	2
Zemplénmegye	1	1	1	1	2	—	6
Összesen	63	47	40	26	25	16	127

VIII.

A tanulók névsora, vallása és születéshelye.

Rövidítések: ág. ev. = ágostai evangélikus; ref. = református; r. k. római katolikus; gör. k. = görög katolikus; izr. = izraelita; m. t. = magán tanuló; é. k. = évközben kilépett.

I. Osztály.

Adamovics András ág. ev. Nyiregyháza,	Kecskés Béla ref. Ér.-Diószegh, Bihar.
Bajdik György ág. ev. Nyiregyh.	Kövér Gyula ref. Nyiregyháza.
Beregi Menyhért izr. Nyiregyh.	Lukács Dénes r. k. Sz.-Mihály, Szabolcs.
Bertalan Pál r. k. Libling, Temesmegye, é. k.	Lusztig Lajos izr. Nyiregyháza.
5 Blistyán Kálmán ág. ev. Nyiregyh.	30 Marsalkó Jenő r. k. N.-Kálló, Szabolcs.
Boldizsár Imre ref. Nyirbátor, Szabolcs, m. t.	Merle Miksa izr. Nyiregyháza.
Csengeri Kálmán ág. ev. Nyiregyh.	Motoska Gyula ág. ev. Nyiregyh.
Deák Károly ref. Nyiregyháza.	Murányi Ödön r. k. Szentés, Csongrád, m. t.
Dessewffy Gusztáv r. k. Vác, Pestm.	Nádasi Gyula ág. ev. Nyiregyh.
10 Dicz Miklós ág. ev. Nyiregyháza.	35 Nagy Kálmán ref. Hadház, Hajdu.
Führer Mór izr. Nyiregyháza.	Neuman Sándor izr. Igló, Szepes.
Gansl József izr. Kis-Várda, Szabolcsm.	Orosz Miklós ref. Fényes-Litke, Szabolcs.
Gavallér Gusztáv r. k. Debreczen,	Paczauer Félix izr. Szerencs, Zemplén.
Gerhard Béla ág. ev. Nyiregyháza.	Papp Béla r. k. Ó-Fehértó, Szab.
15 Goldmann József izr. Nyiregyh.	40 Pazár Béla ág. ev. Nyiregyháza.
Görgey Alajos r. k. Nyiregyháza.	Pásztor Sándor ref. Kemece, Szabolcs.
Grósz Sándor izr. Máté-Szalka, Szathmár, m. t.	Pazonyi-Elek Sándor r. k. Borzsova, Szabolcs, m. t.
Hagymási Lajos ref. Nyiregyháza.	Poláček Ferencz izr. Nyirbátor, Szabolcs, m. t.
Häuffel Lajos ág. ev. Nyiregyháza.	Poláček Rezső izr. Nyiregyháza.
20 Henter Zoltán ref. Nagy-Kálló, Szabolcsm.	45 Porkoláb László ref. Ibrány, Szab.
Heumann Jenő izr. Nyiregyháza.	Puhy András ág. ev. Nyiregyháza.
Irján Béla r. k. Jászberény, J—k Szolnok.	Róth Sándor izr. Nyirbátor, Szabolcs, m. t.
Janovics Sándor izr. Nyiregyh. é. k.	Róth Sámuel izr. Nyiregyháza.
Kain József izr. Nyiregyháza.	
25 Kain Sámuel izr. Ibrány, Szabolcs.	

- Scholcz Géza ág. ev. Matheócz, Szepes.
 50 Schütz Károly ág. ev. Gölniczb. Szepes.
 Schwartz Jenő izr. Nyiregyháza.
 Szesztay Emil g. k. Nyiregyháza.
 Sipos Géza r. k. Nyiregyháza.
 Szamecz Jenő izr. Nagy-Kálló, Szabolcs, m. t.
 55 Szoboszlai Albert ref. Ujfehértó, Szabolcs, m. t.

- Szabó Géza r. k. Nyiregyháza.
 Szamuely Jenő izr. Nyiregyháza.
 Turnusz Ferencz r. k. Debreczen, Hajdu.
 Vass Lajos r. k. Geszteréd, Szabolcs.
 60 Vay Péter ref. K.-Várda Szabolcs.
 Weinberger Jenő izr. Nyiregyh.
 Weitzner Jenő izr. Oros, Szab.
 Zimmerman Kálmán ágost. ev. F.-Kemencze, Abauj.

II. Osztály.

- Andrácsik József r. k. Nyiregyh.
 Bencs György ág. ev. Nyiregyh.
 Deák András ref. Nyiregyháza.
 Diecz Rezső ág. ev. Nyiregyháza.
 5 Dövényi Gyula ág. ev. Nyiregyh.
 Dudinszky Gyula r. k. Nyiregyh.
 Ercsey Béla ref. Böszörmény, Hajdu.
 Fekete Mihály r. k. Nagy-Kálló, Szabolcs.
 Folgens László ág. ev. Szepes-Szombat, Szepes.
 10 Friedmann Simon izr. Pöröny, Abauj.
 Gaál Ede ág. ev. Nyiregyháza.
 Gerhárd László ág. ev. Nyiregyh.
 Gruden Dezső r. k. Nyiregyháza.
 Guttman Izidor izr. Nyiregyháza.
 15 Holek Sámuel ág. ev. Nyiregyh.
 Kazinczy Béla ref. Gyires, Bihar.
 Kazinczy József ref. Gyires, Bihar.
 Kerekrethy Miklós ág. ev. Nyiregyháza.
 Klein Ernő izr. Nyiregyháza.
 20 Klein Ignác izr. Nyiregyháza.
 Klinczkó Dániel ág. ev. Kokova, Gömör.
 Komoróczy József ref. Ór, Szab.
 Kovács Gyula ág. ev. Nyiregyh.
 Krausz Pál izr. Nyiregyháza.
 25 Kubacska András ág. ev. Nyiregyháza.
 Lichtmann Aladár izr. T.-Eszlár, Szabolcs. m. t.

- Lichtmann Lajos izr. T.-Eszlár, Szabolcs. m. t.
 Mikecz Péter ref. Kemecse, Szab.
 Mohr Béla ág. ev. Gölniczb. Szepes.
 30 Papp Sándor r. k. Szánthó, Abauj.
 Petrikovics Pál ág. ev. N.-Léta, Bihar.
 Péchy Géza ref. Macsola, Beregh.
 Péchy Sándor ref. Nagy-Károly Szathmár. m. t.
 Poláček Géza izr. Nyiregyháza.
 35 Singer Alvin izr. S.-A.-Újhely, Zemplén.
 Szesztay Zoltán ref. Nyiregyh.
 Szilágyi Gyula ref. Debreczen, Hajdu, é. k.
 Szabó Zoltán ref. Nagy-Károly Szathmár. m. t.
 40 Szobonya Nándor, ref. Gáva, Szabolcs.
 Szokol Gyula ág. ev. Nyiregyháza.
 Szopkó Dezső ág. ev. Sz.-Olaszi Szepes m.
 Takács Lajos ref. Nyiregyháza.
 Trux Kálmán r. k. N.-Szalonta, Szathmár é. k.
 45 Valent Pál ág. ev. Nyiregyháza.
 Wallentin Gyula ág. ev. Késmárk, Szepes.
 Weisz Lajos izr. Rákamaz, Szab.
 Zontágh Márton ág. ev. Nyiregyháza.

III. Osztály.

- Blau Sándor izr. Beregszász, Beregh. m. t.
 Baruch Arthur izr. Nyiregyháza.
 Bergstein József izr. Nyiregyh.
 Bruckner Imre ref. Debreczen, Hajdu.
 5 Enyingi Bálint ref. Nyiregyháza.
 Farkas István ág. ev. Járdánháza, Borsod.
 Fábri Károly ág. ev. Nyiregyh.
 Fuchs Aladár izr. Órös, Zempl.
 Gunyecz István ág. ev. Nyiregyh.
 10 Hoffman Ernő izr. Nyiregyháza.
 Iklódy László ref. N.-Kálló, Szab.
 Inczedy Béla ref. Berczel, Szab.
 Kalina Lajos ág. ev. Nyiregyh.
 Kállay Emil r. k. N.-Halász, Szab.
 15 Kelemen Ferencz r. k. Ny.-Bogdány, Szabolcs.
 Kerekes Gyula r. k. Nyiregyh.
 Klein Frigyes izr. Gáva, Szab.
 Korda Lajos ref. Pazony, Szab.
 Kovács András ág. ev. Nyiregyh.
 20 Krudy Béla r. k. Nyiregyháza.
 Laskay Miklós. ref. N.-Halász, Szabolcs. m. t.
 Lissauer Aladár izr. T.-Lök, Szabolcs. m. t.

- Lukács István ref. Nyiregyháza.
 Martinyi Gyula ág. ev. N.-Kálló, Szabolcs.
 25 Mráz Elek ág. ev. Nyiregyháza.
 Murányi Géza r. k. Orosháza, Békés.
 Nagy Gyula r. k. N.-Sziget, Szab.
 Nagy Pál ref. Hadház, Hajdu.
 Palitz Pál ág. ev. Nyiregyháza.
 30 Péchy Tamás ref. Macsola, Beregh.
 Silberstein Miklós izr. Nyiregyh.
 Simák Ferencz. r. k. N.-Halász, Szabolcs.
 Sipos Gyula r. k. Nyiregyháza.
 Szamuely Barna izr. Nyiregyháza.
 25 Török László ref. Nyiregyh. é. k.
 Uray Jenő ref. Buly, Szabolcs, m. t.
 Varga Imre ref. N.-Károly, Szathmár, m. t.
 Virágh László r. k. N.-Kálló, Szabolcs.
 Weiszhausz Frigyes izr. Balkány, Szabolcs. m. t.
 40 Werner Miklós izr. K.-Várdán, Szabolcs.

IV. Osztály.

- Bugsch Géza ág. ev. Igló, Szepes. m.
 Burger Pál izr. Nyiregyháza.
 Csécsi Sámuel ref. Nyiregyháza.
 P. Elek. János r. k. Lánch, Abauj, m. t.
 5 Feldheim Salamon izr. Napkor, Szabolcs.
 Feuermann Gyula izr. Nyiregyháza.
 Flegmann Adolf izr. Nyiregyháza.
 Gara Alajos izr. Nyiregyháza.
 Gömör János ág. ev. Nyiregyh.
 10 Jéger József ág. ev. Nyiregyh.
 Kális Béla ág. ev. Ménhárd, 16. szepesi v.
 Kovács Imre ág. ev. Nyiregyh.

- Leveleki Lajos, izr. Sényő, Szabolcs, m. t.
 Laucsek József ág. ev. B.-Sz.-Mihály, Szabolcs.
 Lusztig Sándor, izr. Nyiregyh.
 15 Merle Béla izr. Nyiregyháza.
 Nagy Zoltán ref. Hadház, Hajdu.
 Nádassy Jenő ág. ev. Nyiregyh.
 Paczauer Béla izr. Gálszécs, Zemplén.
 Prock Gyula ág. ev. Nyiregyh.
 20 Soltész Gyula ág. ev. Nyiregyháza.
 Szilágyi László ref. N.-Károly, Szathmár. m. t.
 Szesztay László ref. N.-Kálló, Szabolcs.

Sztempák Dezső ág. ev. Hadház,
Hajdú.
Wolf Lajos izr. Nyiregyháza.

Weishaus Béla izr. Balkány.
Szabolcs. m. t.

V. Osztály.

Balogh Endre r. k. Nyiregyháza.
Batári Béni ref. Pazony, Szab.
Bertalan Imre r. k. Ság. Temes. é. k.
Blau Sándor izr. Beregszász, Beregh. m. t.
5 Buchner Sámuel izr. Nyiregyh.
Déri István ág. ev. Nyiregyháza.
Dövényi Károly ág. ev. Nyiregyháza.
Fintor Kálmán ref. N.-Kálló, Szabolcs.
Fráter Sándor ref. Györgytalló, Zemplén.
10 Gara Sándor izr. Nyiregyháza.
Groák Lajos izr. Nyiregyháza.
Guttman Zsigmond izr. Harsány, Abauj.

Heller Árpád izr. Szlanicza, Árva.
Hoffmann Sándor izr. Nyiregyh.
15 Huszár Kornél r. k. Nagyvárad, Bihar.
Korányi Endre r. k. Nyiregyháza.
Komoróczy Iván ref. N.-Károly, Szathmár. m. t.
Kovács Ferencz ág. ev. Nyiregyh.
Kozelka Endre r. k. Szt.-Mihály, Szab.
20 Maurer László ág. ev. Nyiregyh.
Nagy Kálmán ág. ev. Nyiregyháza.
Riszdorfer Imre ág. ev. Nyiregyh.
Székely József ref. N.-Géres, Zemplén.
Wachsmann Jenő izr. Székelyhid, Bihar.
25 Zeiger Sándor izr. Nyiregyháza.

VI. Osztály.

Andrácsik Endre r. k. Nyiregyh.
Bertalan Kálmán ág. ev. Nyiregyh.
Bertalan Zoltán ág. ev. Szolyva, Beregh.
Bodnár István r. k. Nyiregyháza.
5 Feldheim Jenő izr. Nagy-Kálló, Szabolcs.
Friedlieber Sándor izr. Nyiregyh.
Gansl Henrik izr. Nyiregyháza.
Kürtössy Géza ág. ev. Losonc, Nógrád.
Leschák Antal r. k. N.-Kálló, Szab.

10 Nagy Lajos ref. Böszörmény, Hajdu.
Smotzer Ferencz r. k. Stósz, Szepes.
Szinegh Elemér r. k. Szolnok, Szolnok.
Szeszich Gyula r. k. Nyiregyháza.
Ungár Lajos izr. Tisza-Keszi, Borsod.
15 Uray Miklós ref. Nagy-Károly, Szathmár. m. t.
Victorisz József ág. ev. Nyiregyh.

IX.

A jövő 1884—85-dik tanévre vonatkozó figyelmeztetés.

A jövő 1884—85-dik tanévben a beiratások aug. 30-tól szept. 3-káig eszközöltetnek. Ugyanekkor vétetnek fel a felvételi, pót- és javító-vizsgák is. A rendes tanítás szept. 4-kén kezdődik.

Ugy a nyilvános, valamint a magán-tanulók szülői felkérletnek, hogy a beiratásnál személyesen jelenjenek meg, s a felveendő tanulók életkorát, születési idejét és végzett tanulmányaikat okmánynyal igazolják.

A gymn. tápintézet szeptember 1-ső napján nyitattik meg, melybe a tanulók vallásfelekezeti különbség nélkül vétetnek fel. Ebédért és vacsoráért 50 forintnyi évi díj két részletben, fél-évenként előre fizetendő.

Azon tanulók, kik tandíj vagy tápintézeti díj elengedésért akarnak folyamodni, kérvényeiket az igazgatóhoz szept. 15-kéig terjeszszék be; ezen határidőn túl benyújtott kérvények figyelembe nem vétetnek.

Jövő évi igazgatótanár: Chotvács Agost.

F ü g g e l é k.

Emléklap tanítványaimnak.

Születésnapom évfordulója alkalmából irántam kifejezett vonzalmatokért ez „*emléklapot*“ adom viszonzásúl.

Meg van rajta írva, hogy a hiú gyönyörök csábító szavára ne hallgassatok, szeressétek és kövessétek az erényt; amaz *korán* a sirba, emez *mindig* örök boldogságra vezet. Kiemelem a dalt és költőt, mint a sziv ártatlan örömeinek kifejezőjét s mindenek felett láthatjátok a „Költözőkből“, hogy az istenben vetett szilárd hit és a megkezdett pályán tanusított állhatatos kitartás, biztosan célhoz jutni segítenek.

Az ifjak.

Jöjj! siessünk csörgedezve
Elbolyongni a völgyekbe.“
Mond a kis patak társához.
A völgy virágillatot hoz!
Virányos völgy,
Zengő madár,
Lombos erdő,
Cserje, fűszál,
Éltető nedvünkre rég vár!

„Oh várj meg, mond az ifju társ,
Még nagyon kicsinyke habunk;
Eltévednél lenn a völgyön,
A verőfényes mezőkön.
Kéjvágó napsugár elől,
— Mig termeted nagyobbra nő —
Rejtőzz el a hűvös árnyban;
Majd a mosolygó virányban

Kettős öröm, édes érzet,
— Mit a gyenge még nem érzett —
Várnak későbbben mi reánk.“

A jó tanács mind hasztalan! . . .
A kis patak, a kis bohó,
Kéjittasan végig rohan
A hegy lejtőjén lefelé.
S lenn a völgyben, a zöld gyepen,
Csakhamar sirját is lelé.
De a másik, tápot keres,
Sziklák között a bérczetőn,
S midőn izmos és erős lőn.
Csergedezve, vig morajjal,
A szerelmes völgy ölébe,
Üdvözlő dalok közt lép le.

Medret ás a lágy talajban,
Medre mellett hűs füzes van,
Benne zengő madársereg
Oly andalgó, elcsicsereg . . .
Partján kék nefelejts virul,
S ha elvirült, reá lehull . . .
Nappal lángoló napsugár
Kéjelegve keblére jár;
Csábitón mosolyg feléje . . .
Édesgeti . . . csalja hívja . . .
Magasba fel, de nem birja:
S a kis patak sima tükre
Megtörök aczél sugára!!

* * *
*Óh ifjuság! csörgő patak!
A hízegő nyíjas szavak,
Varázshatalma gyilkoló,
Mikkel a hű kéj csábit.
Vigyázz! mert könnyen elámit!*

Török-Kauzsa, 1872.

A végső dal.

Vég nélkül epedve daloltak-e hát
Költők, dalotok kimerítve *ha* lesz? *)
Hisz nincs, valamerre szívünk szeme lát,
Mit gondolat, ész szava szól, kifejez:
Melyről gyönyörűn ne csevegne a dal,
Lelkűnket emelvén hangjaival!

Mig nyájas egén ragyogón fut a nap,
És ember akad, ki feléje tekint;
Mig zord zivatarnak mennyköve csap,
Villám tüze gyilkosan irtva suhint;
Addig soha nem szünetelhet a dal,
Mély bánatot oszlat, amit szava vall!

Mig bőszi viharoknak utána, derül
Szép béke szívárványiv az egen;
Mig indulatokra, haragra hevül
Szívünk, vagy örömrre kíváncsi leszen:
Addig soha sem szünetelhet a dal:
Bánat, vagy öröm lesz, mit szava vall.

Mig éj komor árnya a földre borul
S csillagmillió ragyogásra gyulad;
Mig ember az aether uránjairól
Abrándozik és szeme rajtok akad:
Addig soha sem szünetelhet a dal,
Sejtelmeket oszlat, a mit szava vall!

Vagy mig mosolyogva tekint le a hold;
Nyájas szerelemre dobog fel a szív;
Mig érdekel az, ami van . . . s ami volt . . .
Testvérölelésre — ha van — a ki hív:
Addig soha nem szünetelhet a dal,
Gyöngéd szerelem, mit lágy szava vall!

*) Mikor lesz, helyett.

Mig olvadoz édes örömben a szem,
Kedves mosolyával az ajk csalogat;
Könnytől lelocsolva virág ha terem
Siron . . . letemetve anyát . . . fiakat . . .
Addig soha nem szünetelhet a dal,
Szebb édeni élet, amit szava vall!

Oh nem, soha nem szünetelhet a dal!
Muzsája örökre, velünk lakik itt . . .
Bár ritka, kit ihlet csókjaival
Mindég van azért, kit dalra hevit:
Igy hát soha sem szünetelhet a dal,
Buzdit szava bájos hangjaival.

Csak majd ha a végső nap közelit,
Mindent leseperve, kiirtva, mi él . . .
Az, kit legutólszor a mélyre taszít
„Költő,” kinek ajkán végdala kél.
Csak most szünetel majd végre a dal:
Mert nincs, kit emeljen hangjaival!

Nyiregváza 1880.

A költözök.

Utra kél a kis sereg:
Édes anya s gyermekek
Könnyü szárnyakon.
Fenn dörögve zeng az ég,
Villámoktól ég a lég,
Sűrű ködben a vidék.

Leun, hová lenézni fel,
Egyik és a másik fel;
Tengerár dühöng.
Rajta vész viharja dül,
Féktelen szilaj vadúl!
Keblok erre elszorúl . . .

S im panasz nyögése kél
Ajukon. „anyánk beszélj,
„Önts vigaszt belénk! . . .
„Semmi száraz itt körül,
„Melynek szívünk úgy örül,
„Hallva szép vidékirül?”

„Oh segits, mi bágyadunk!
„Mélybe hulni borzadunk!
„Zord alatt a sír . . .
„Nyujts nekünk remény sugárt,
„Hol remény él, vész nem árt!
„Hol lelend bajunk határt?

* * *

„Oh, miért e bús panasz?
„Partot érünk, biztos az!
— Anyjuk így beszél. —
„Vagy kihalt-e már a hit?
„Isten az, ki megsegít,
»Benne bizni boldogít! . . .

„Messze tul a tengeren,
— Szivem azt susogja benn. —
„Uj tavasz virul.
„Uj tavaszt elérni még,
„Hol virányban a vidék
„Megsegít a boldog ég!

„Lám az ég elől derül . . .
Vész viharja csendesül,
„Fel ti kishitők!!
„Hadd suhogjan szárnyatok
„Mig az óra ütni fog,
„Hol fakad víg dallotok!

„Az, ki vágyat önt belénk,
„Véd, ha baj közelg felénk,
„Nem pihen soha! . . .
„Fel tehát, sietve fel!
„Lelkesüljön a kebel,
„Czélunkat így ériük el “

Útra kélt a kis sereg
Édes anya s gyermekek,
Könnyű szárnyakon,
Vész viharja elpihent . . .
Nyájas nap mosolyga fennt . . .
Boldogság szivökbe leunt.

Gúny.

Gyáva, kit a kicsinyek gúnyos hahotája letérit
Utjáról, ha futott isteni czelok után.
Törpe tömeg csak azon fakadott mindig nevetésre,
Mit földhőztapadó szelleme, szive nem ért.
Küzdeni szent czélért, törekedni magasba ha vágynál:
Úgy légy készen, „előbb gúny nyila — mérge sebez.“ —

Jó tanács.

Légy vidor, élénk, hű, légy bátor a gondteli pályán!
Pusztá kietlen az ut, mely Kanaánba vezet.

Egyetértés.

Békés *egy akarat* tesz mindent szép-nagy-erőssé;
Vétkes *visszavonás* rombol, öl, irtva tipor.

Barátság.

Vész, nyomorúság, baj *rostálja* barátaidat meg;
Szállnak *polyva* gyanánt; drága *szem* a mi maradt.

Kegy.

Népszerűség, hatalom kegye kábulttá teszi lelked;
Jó, hogy mindkettő léte rövid fuvalom.

Szerénység.

Gyémánt — *drága követ* s aranyérczet vágyva keresnek,
Mig por-sárba kevert gyakoribb *kövecset* letaposnak.
Ember! mindkettő kitelik tebelőled; azonban
Tőled függ egyedül becsesebbé lenni, nemesbbé!

A jó tett jutalma.

Tégy, de titokban jót, s ha tevé, jutalomra ne számolj!
Szived az, aki dicsér; szived az, aki gyaláz.

Leffler Sámuel.

Megyei Levéltár
Nyíregyháza

1187.

NYIREGYHÁZI
ÁLLAMI LEVÉLTÁR